

STRATEGIA ROZWOJU GMINY BAKAŁARZEWO NA LATA 2022-2030

GMINA BAKAŁARZEWO
POWIAT SUWALSKI

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	4
2. WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY BAKAŁARZEWO	8
2.1. SFERA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA.....	8
2.1.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE I GEOGRAFICZNE.....	8
2.1.2. GLEBY I ZASOBY GEOLOGICZNE	9
2.1.3. POŁOŻENIE KOMUNIKACYJNE.....	11
2.1.4. WALORY PRZYRODNICZE, ZAGROŻENIA NATURALNE.....	12
2.1.5. WALORY KULTUROWE	16
2.1.6. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	17
2.1.7. WYKORZYSTANIE ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII NA TERENIE GMINY BAKAŁARZEWO	18
2.2. SFERA SPOŁECZNA.....	19
2.2.1. DEMOGRAFIA	19
2.2.2. WIEK I WYKSZTAŁCENIE LUDNOŚCI.....	20
2.2.3. MIESZKALNICTWO.....	21
2.2.4. STRUKTURA ZATRUDNIENIA I RYNEK PRACY	22
2.2.5. BEZROBOCIE	22
2.3. SFERA GOSPODARCZA.....	23
2.3.1. ROLNICTWO	23
2.3.2. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	24
2.3.3. WSPIERANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI, TERENY INWESTYCYJNE	25
2.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	25
2.4.1. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNIKACYJNA	25
2.4.2. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA	26
2.4.3. GOSPODARKA ODPADAMI	27
2.4.4. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA, CIEPŁOWNICZA I GAZOWA.....	28
2.5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	29
2.5.1. INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA, JAKOŚĆ EDUKACJI	29
2.5.2. INFRASTRUKTURA SPORTOWA I REKREACYJNA	31
2.5.3. INFRASTRUKTURA KULTURY, DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNA.....	32
2.5.4. INFRASTRUKTURA OCHRONY ZDROWIA I OPIEKI SPOŁECZNEJ	33
2.5.5. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	34
2.6. FINANSE SAMORZĄDOWE	34

2.7. PODSUMOWANIE DIAGNOZY – ANALIZA SWOT	35
3. ROZWÓJ STRATEGICZNY GMINY BAKAŁARZEWO.....	41
3.1. WIZJA ROZWOJU	41
3.2. MISJA ROZWOJU.....	41
3.3. CELE STRATEGII.....	43
3.4. PLANOWANE PROJEKTY	52
4. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ, W TYM W WYMIARZE PRZESTRZENNYM ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA	54
5. WYMIAR PRZESTRZENNY STRATEGII.....	57
5.1. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY BAKAŁARZEWO	57
5.2. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	63
6. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH.....	65
7. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.....	68
8. PROCES TWORZENIA STRATEGII.....	69
9. SPIS TABEL I RYSUNKÓW	70
ZAŁĄCZNIK NR 1. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY BAKAŁARZEWO.....	71

1. WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Gminy Bakalarzewo została przygotowana zgodnie z art. 10e ust. 1 i art. 10f ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 559 z późn. zm.) oraz z uwzględnieniem zapisów poradnika opracowanego na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej „Strategia rozwoju gminy. Poradnik praktyczny”.

Podstawę prawną do jej przygotowania stanowi uchwała nr XXII/253/2022 Rady Gminy Bakalarzewo z dnia 04.02.2022 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Bakalarzewo na lata 2022-2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym konsultacji.

Strategia jest efektem prac zespołu zadaniowego. Dzięki zaangażowaniu przedstawicieli samorządu, organizacji publicznych, przedsiębiorców i lokalnych liderów życia społecznego, Strategia stanowi nie tylko narzędzie prowadzenia polityki rozwoju lokalnego, ale również syntezę świadomych wyborów i rekomendacji przedstawicieli różnych społeczności tworzących wspólnotę samorządową. Została opracowana w oparciu o metodę partycypacyjną. W celu jej przygotowania przeprowadzone zostały konsultacje społeczne z mieszkańcami, zorganizowano także badanie ankietowe mające na celu zebranie informacji na temat oczekiwanych kierunków rozwoju analizowanej jednostki samorządu terytorialnego.

Strategia Rozwoju Gminy Bakalarzewo na lata 2022-2030 jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania gminą. Określa ona strategiczne kierunki rozwoju gminy w perspektywie do 2030 roku oraz pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości działania władz gminy, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Umożliwia ona również efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: środowisko przyrodnicze i kulturowe, zasoby ludzkie, infrastrukturalne, czy środki finansowe oraz stanowi formalną podstawę do przygotowania i oceny wniosków o finansowanie zadań ze źródeł zewnętrznych. Strategia Rozwoju Gminy Bakalarzewo na lata 2022-2030 jest dokumentem nadrzędnym względem innych dokumentów planistyczno-strategicznym obowiązującym w Gminie Bakalarzewo, a także jest spójny z dokumentami wyższego rzędu. Będzie ona wyznaczała również ramy dla planów i programów powstających w gminie podczas jej obowiązywania.

Dokument został opracowany na podstawie aktualnych dokumentów planistycznych, sprawozdań oraz danych statystycznych. Podstawowymi aktami prawnym wykorzystywanymi podczas przygotowania Strategii były: ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym

(t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 559 z późn. zm.) oraz ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1057 z późn. zm.). Ważnym elementem w pracach nad Strategią była partycypacja społeczna. Diagnoza strategiczna została uzupełniona o analizę ankiet wypełnionych przez mieszkańców.

Strategia Rozwoju Gminy Bakalarzewo na lata 2022-2030 składa się z trzech głównych części:

- 1) wniosków z diagnozy strategicznej;
- 2) określenia strategii rozwoju, w tym wizji i misji, celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań strategicznych i oczekiwanych rezultatów ich realizacji;
- 3) określenia modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy.

Celem diagnozy jest analiza potencjału społeczno-gospodarczego gminy, uwzględniając przy tym przestrzenne uwarunkowania. Diagnoza jest punktem wyjścia do konstruowania kierunków działań, a następnie celów strategicznych i działań.

W drugiej części przedstawiono plan działań Gminy Bakalarzewo do 2030 roku w oparciu o wnioski z przeprowadzonej analizy. W części tej określone zostały następujące elementy: misja i wizja rozwoju, cele strategiczne i operacyjne oraz sposób realizacji i finansowania Strategii, ze wskazaniem podmiotów zaangażowanych w jej wdrażanie. Ponadto przedstawiono działania, które pozwolą osiągnąć zakładane cele strategiczne.

W trzeciej części określono podstawowe kierunki dalszej polityki rozwoju prowadzonej w przestrzeni gminy.

Przy formułowaniu Strategii wzięto pod uwagę założenia obowiązujących dokumentów strategicznych i aktów prawnych wyższego rzędu oraz dokumentów obowiązujących na terenie Gminy Bakalarzewo, tj.:

- 1) Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. (Przyjęta Uchwałą Nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 r.)
- 2) Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego (KSRR) przyjęta Uchwałą Rady Ministrów z dnia 13 lipca 2010 r.
- 3) Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) przyjęta Uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r.
- 4) Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej przyjęta Uchwałą Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2019 r.
- 5) Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku przyjęta Uchwałą Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r.

- 6) Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 przyjęta Uchwałą Rady Ministrów z dnia 15 października 2019 r.
- 7) Polityka energetyczna Polski do 2040 r. zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 2 lutego 2021 r.
- 8) Krajowy Plan na Rzecz Energii i Klimatu na lata 2021-2030 przyjęty przez Komitet do Spraw Europejskich na posiedzeniu w dniu 18 grudnia 2019 r.
- 9) Krajowy Plan Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych do 2020 roku przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 7 grudnia 2010 r.
- 10) Krajowy Plan Działań dotyczący efektywności energetycznej dla Polski 2014 uchwalony przez Radę Ministrów w dniu 20 października 2014 r.
- 11) Narodowy Program Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej (NPRGN), którego założenia zostały przyjęte przez Radę Ministrów dnia 16 sierpnia 2011 r.
- 12) Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 przyjęty uchwałą Rady Ministrów w dniu 29 października 2014 r.
- 13) Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły przyjęty rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. (Zgodnie z art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 17.11.2021 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2021 r., poz. 2368) obowiązujące plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (aPGW), opublikowane w formie rozporządzeń w 2016 roku zachowują swoją moc prawną do 22 grudnia 2022 r.).
- 14) Krajowy Program Renaturyzacji Wód Powierzchniowych.
- 15) Plan Przeciwdziałania Skutkom Suszy.
- 16) Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 przyjęta uchwałą Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r.
- 17) Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XXXVII/330/17 z dnia 22 maja 2017 r. w sprawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego zmieniony uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XXXIX/356/17 z dnia 28 sierpnia 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2017 r. poz. 2777, poz. 3270).
- 18) Program ochrony powietrza dla strefy podlaskiej przyjęty uchwałą nr XXXIV/414/13 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 20.12.2013 r. Jego aktualizację przyjęto Uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XIX/236/19 z dnia 8 czerwca 2020 r.
- 19) Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego do 2030 r. przyjęty uchwałą Nr XXXVI/474/2021 z dnia 29 listopada 2021 r. przez Sejmik Województwa Podlaskiego.

- 20) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bakalarzewo zatwierdzone uchwałą Nr V/69/2019 Rady Gminy Bakalarzewo z dnia 31.05.2019 r.
- 21) Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obowiązujące na terenie Gminy Bakalarzewo.

2. WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY BAKAŁARZEWO

Zgodnie z art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1057 z późn. zm.) podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju przygotowuje diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych. W ramach przeprowadzonej diagnozy dokonano więc analizy sfery przestrzenno-środowiskowej, społecznej i gospodarczej, ponadto opisano infrastrukturę techniczną, społeczną powiązaną z jakością życia mieszkańców oraz finanse samorządowe. Diagnoza zawiera także podsumowanie wyników badania ankietowego, które zostało przeprowadzone na terenie Gminy Bakałarzewo wśród jej mieszkańców.

Kompleksowa diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Bakałarzewo, przygotowana na potrzeby opracowania niniejszej Strategii Rozwoju stanowi odrębny dokument.

2.1. SFERA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA

2.1.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE I GEOGRAFICZNE

Gmina Bakałarzewo leży w północno-wschodniej części Polski, w województwie podlaskim, w zachodniej części powiatu suwalskiego. Od północy graniczy z Gminą Filipów, od zachodu z Gminą Suwałki, od południa z Gminą Raczki, natomiast od wschodu – z Gminą Olecko i Gminą Wieliczki (województwo warmińsko-mazurskie).

Gmina Bakałarzewo zajmuje powierzchnię 12 256 ha, co stanowi 9,51% powierzchni całego powiatu. Biorąc pod uwagę sposób zagospodarowania terenu należy stwierdzić, że największy obszar zajmują tereny użytkowane rolniczo, obejmujące powierzchnię 9 397 ha (76,67% powierzchni gminy), w których dominują grunty orne stanowiące ponad 73%. Lasy i grunty leśne obejmują 1 788 ha (14,59%). Nieużytki i tereny różne to 6,62% (811 ha), zaś tereny komunikacyjne zajmują obszar o powierzchni 260 ha, co stanowi 2,12% powierzchni gminy.

W podziale fizycznym – geograficznym Gmina Bakałarzewo położona jest w granicach:

- Mezonegionu: Pojezierze Zachodniosuwalskie;

- Makroregionu: Pojezierze Litewskie;
- Podprovincji: Pojezierze Wschodniobałtyckie;
- Prowincji: Niż Wschodniobałtycko - Białoruski;
- Megaregionu: Niż Wschodnioeuropejski.

Powierzchnia terenu Gminy Bakalarzewo została uformowana w wyniku bezpośredniej działalności plejstocenijskiego lądolodu północnopolskiego, jego wód roztopowych oraz holocenijskich procesów denudacyjnych. Obszar wchodzi w skład dwóch odrębnych mikroregionów geograficznych: Pagórków Przebrodzkich obejmujących wschodnią część gminy i Wzniesień Oleckich obejmujących zachodnią część gminy, które rozdziela głęboka rynna rzeki Rospudy. Powierzchnia terenu obszarów pozadolinnych jest w Gminie Bakalarzewo urozmaicona, składają się na to liczne wzniesienia, pagórki kemowe, pojedyncze formy czołowo morenowe oraz położone pomiędzy nimi obniżenia w formie zagłębień bezodpływowych i form wytopiskowych. Deniwelacje terenu w obrębie wysoczyzny nie przekraczają 20 m. Najwyżej położony obszar znajduje się w miejscowości Stara Chmielówka (219 m n.p.m. w pn.-wsch. części wsi), najniższy zalegający teren to linia brzegowa jez. Bolesty (149,6 m n.p.m.). Oprócz urozmaiconej pagórkowatej powierzchni wysoczyznowej na uwagę zasługują długie lekko nachylone stoki ku dolinie Rospudy znajdujące się w północnej części gminy, we wsiach Skazdub Nowy i Skazdub Stary. Najciekawszą formą morfologiczną w gminie jest dolina rzeki Rospudy, największa w tej części regionu. Zajmuje ona szeroką rynną polodowcową, której dno wypełniają jeziora i przepływająca przez nie Rospuda. Jej wody w okresie glacialnym wytworzyły poziom sandrowy, który wyściela współczesną dolinę na odcinku od jez. Głębokiego po południowe granice gminy.

Wnioski: Gmina Bakalarzewo zlokalizowana jest w strefie przygranicznej, co stwarza możliwości rozwoju współpracy transgranicznej, zarówno pojedynczych mieszkańców, jak i przedsiębiorców, rolników czy władz samorządowych. Postępujące ruchy migracyjne, a zwłaszcza obserwowany w drugiej połowie 2021 r. kryzys migracyjny powodują jednak, że jest to także teren narażony na presję migracyjną.

2.1.2. GLEBY I ZASOBY GEOLOGICZNE

Na terenie Gminy Bakalarzewo gleby wykształciły się z utworów czwartorzędowych, plejstocenijskich piasków lodowcowych i glin oraz holocenijskich utworów deluwialnych i aluwialnych. Zróżnicowanie pokrywy glebowej nie jest duże, co wiąże się z w miarę jednorodnym składem mechanicznym gleb i stosunkami wodnymi.

W Gminie Bakalarzewo można wydzielić kilka rejonów rolniczych według jakości gleb:

- Rejon bardzo korzystny dla produkcji rolnej z glebami kompleksu 4 – żytniego bardzo dobrego przeważnie klasy IVa i b z niewielkim udziałem klasy III. Gleby te zajmują najczęściej stanowiska niezbyt faliste i charakteryzują się dobrze wykształconym poziomem próchnicznym. Są to najczęściej gleby brunatne właściwe, rzadziej wylugowane i kwaśne, gleby bielicowe i pseudobielicowe, wytworzone z glin średnich i lekkich rzadko pylastych. Rejon ten obejmuje gleby uniwersalne z możliwością wszystkich upraw przy jednoczesnym dość intensywnym nawożeniu. Gleby te obejmują przeważającą część gminy. Największe ich zgrupowanie występuje w rejonie miejscowości Skazdub Stary, Góra i Podgórze, Stara Chmielówka, Zajączkowo i Nieszki. Do gleb korzystnych dla produkcji rolnej zaliczono gleby 8 – kompleksu zbożowo – pastewnego mocnego, głównie IVa i b klasy gruntów ornych. Są to gleby wytworzone głównie z glin i rzadko z utworów pyłowych na glinach. Typologicznie należą tu gleby brunatne właściwe, wylugowane i kwaśne, gleby bielicowe i pseudobielicowe, czarne ziemie i gleby deluwialne. Gleby te występują w zdecydowanej przewadze głównie w zachodniej części gminy w rejonie wsi Sadłowina, we wschodniej części w okolicach wsi Aleksandrowo oraz na południu w pobliżu wsi Płociczno;
- Rejon gleb średnio korzystnych zaliczanych głównie do 5 – kompleksu żytniego z niewielkim udziałem gleb kompleksu żytniego słabego oraz zbożowo – pastewnego słabego (9), głównie gleby IVa i b klasy gruntów ornych. Są to gleby wytworzone z pisków gliniastych na żwirach, piasków gliniastych podeślanych glinami zlokalizowanych na terenach o zróżnicowanej rzeźbie. Najczęściej to gleby brunatne wylugowane właściwe i kwaśne oraz gleby bielicowe i pseudobielicowe charakterystyczne dla terenów płaskich. Większe powierzchnie tych gleb stwierdza się w rejonie wsi: Malinówka, Maryna oraz na północ od wsi Kamionka Poprzeczna.
- Do gleb mało korzystnych dla rolnictwa zaliczono gleby kompleksu 6 – żytniego słabego z gruntami V klasy. Są to gleby wytworzone ze żwirów gliniastych oraz piasków gliniastych. Należą tu gleby brunatne właściwe, wylugowane i kwaśne. Gleby te zlokalizowane są głównie w obrębie sandru rzeki Szczeberki w rejonie miejscowości Góra i Podgórze, Sokołowo oraz w rynnie subglacialnej w okolicach Bakalarzewa.

Na terenie analizowanej jednostki samorządu terytorialnego występują niewielkie złoża zasobów geologicznych: piasku i żwiru.

Wnioski: Wśród użytków rolnych na terenie Gminy Bakalarzewo nie występują gleby klas I – II. Ilość gruntów ornych klasy III jest niewielka i stanowi niecały 1% (ok. 59 ha) ich ogólnej powierzchni. Najwięcej gruntów ornych zajmują grunty klasy IVb (ponad 40%) oraz IVa (prawie

25%). Wśród użytków zielonych dominują PsIV stanowiące ok. 32% użytków zielonych, PsV – ok. 25% oraz łV – ok. 16%. Oznacza to, że na terenie gminy występują umiarkowane warunki do rozwoju rolnictwa.

Analizowany obszar nie jest zbyt zasobny w surowce mineralne, jednak konieczne jest podejmowanie działań mających na celu ochronę już dostępnych zasobów.

2.1.3. POŁOŻENIE KOMUNIKACYJNE

Gmina Bakalarzewo posiada dość dobrze rozwiniętą sieć dróg publicznych, ponieważ przez jej teren przebiegają:

- droga wojewódzka nr 653 Poćkuny – Sejny – Suwałki – Bakalarzewo – Sedranki;
- drogi powiatowe o łącznej długości 56,88 km:
 - 1096B Przerośl - Olszanka - Kruszki - Nowa Pawłówka - Morgi - Czarnakowizna - Taciewo - Stara Chmielówka;
 - 1109B Filipów – Bakalarzewo;
 - 1111B Filipów - Olszanka - Chachłuszki - Stara Chmielówka;
 - 1117B Bakalarzewo - Zdręby - Stara Chmielówka - Kuków - Mały Bród;
 - 1118B Kamionka Poprzeczna - Maryna - Aleksandrowo - Żyliny - do dr. 653;
 - 1119B Orłowo - Podwysokie - Żubrynek - do dr. 655;
 - 1120B Bakalarzewo – Raczki;
 - 1121B Bakalarzewo - Sadłowina – Konopki;
 - 1122B Bakalarzewo - Karasiewo - Konopki – Urbanki;
 - 1123B Karasiewo – Nieszki - Szczodruchy – Wierciochy - Małe Raczki – Raczki;
 - 1124B Granica województwa – Nieszki;
- drogi gminne o łącznej długości 101,745 km.

W zakresie transportu publicznego mieszkańcy mogą skorzystać z 10 przystanków znajdujących się w granicach gminy. Przez teren gminy nie przebiega linia kolejowa.

W granicach Gminy Bakalarzewo wybudowano 1,4 km dróg dla rowerów.

Wnioski: Gmina Bakalarzewo posiada korzystne położenie komunikacyjne, ponieważ przez jej teren przebiega droga wojewódzka. Zlokalizowane są tu także przystanki zapewniające dostęp do komunikacji zbiorowej, a także ponad 1 km dróg dla rowerów. Infrastruktura transportu publicznego oraz zapewniająca możliwość korzystania z rowerów jest jednak niewystarczająca i wymaga poprawy.

2.1.4. WALORY PRZYRODNICZE, ZAGROŻENIA NATURALNE

Na terenie Gminy Bakalarzewo występują następujące formy ochrony przyrody:

- Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Rospudy”;
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Północnej Suwalszczyzny”;
- rezerwat przyrody „Ruda”;
- obszar NATURA 2000 „Dolina Górnej Rospudy”;
- 14 pomników przyrody.

Dla części ze wskazanych obszarów uchwalono plany działań ochronnych, które muszą być uwzględniane przez gminę w ramach realizacji przedsięwzięć.

Świat zwierząt tworzą gatunki charakterystyczne dla tej części Polski – jelenie, sarny, łosie, lisy, dziki, borsuki, jenoty, bobry, zające szaraki, piżmaki, ryjówki, nietoperze, wiewiórki. Wśród ptaków można spotkać dzięcioła czarnego, bociana białego, myszołowa, kruka, orzechówkę, jastrzębia. Wśród płazów dominują żaby: trawna i jeziorkowa oraz ropucha szara. Stwierdzono również występowanie kumaka nizinnego i traszki grzebieniastej. W wodach jezior występują m.in. okonie, szczupaki, leszcze, płocie, a także liny i węgorze.

Gmina Bakalarzewo została poddana dość silnej antropopresji, czego wynikiem jest duża powierzchnia pól uprawnych i pastwisk oraz stosunkowo niewielka lesistość. Szczególne środowisko dla zbiorowisk roślinnych występuje w dolinie rzeki Rospudy. Florę tworzą tu gatunki wilgotnych łąk i wilgotnego lasu łąkowego. W dolinie rzeki Rospudy znajdują się również jedyne większe powierzchnie leśne, będące pozostałością borów sosnowo-świerkowych porastających gleby sandru Rospudy. Florę leśną, prócz typowych zbiorowisk, urozmaica również roślinność torfowisk przejściowych, brzegi większych jezior i starorzecza porasta roślinność wodna i wodno-błotna. Polodowcowe ukształtowanie terenu i występowanie zboczy o ekspozycji południowej przyczynia się do występowania na terenie gminy muraw kserotermicznych. Zbiorowiska te mają tu antropogeniczny charakter, związany z ekstensywnym wypasem bydła, co sprzyja ich zachowaniu i ogranicza sukcesję wtórną innych siedlisk. Na terenie Gminy Bakalarzewo szczególnie bogate pod względem florystycznym zbiorowiska muraw znajdują się w okolicach Kamionki Starej. Występują tu m.in. gęsiówka szorstkowłosisista, ostrołódka kosmata, tymotka, zawilec wielkokwiatowy oraz pięciornik siedmiolistkowy, leniec bezpodkwiatkowy.

Na terenie gminy istnieje względnie dobrze rozwinięta sieć wód powierzchniowych. Cała Gmina Bakalarzewo znajduje się w dorzeczu rzeki Wisły, w zlewni rzeki Rospudy, a wschodnia część - w zlewni rzeki Szczemberki - lewym dopływie rzeki Rospudy.

Głównym ciekim jest rzeka Rospuda, która przepływa przez jeziora: Głębokie, Sumowo i Okrągłe. Oprócz Rospudy przez teren gminy przepływają niewielkie rzeki: Szczemberka i Czerwonka, występują też drobne ciek. Największym jeziorem gminy jest jezioro Sumowo o powierzchni 93,4 ha.

Na terenie Gminy Bakalarzewo znajdują się jednolite części wód powierzchniowych wskazane w tabeli 1. Jedna z nich jest zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych, a wszystkie wykazują się złym stanem wód.

Zgodnie z projektem drugiej aktualizacji planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, celem środowiskowym dla LW30012 na lata 2022-2027 jest dobry stan ekologiczny, zapewnienie migracji dla gatunków o znaczeniu gospodarczym (węgorz europejski) oraz dobry stan chemiczny.

Zaprezentowane dane na temat jakości wód powierzchniowych oraz określonych dla nich celów środowiskowych wskazują na konieczność podejmowania działań mających na celu ochronę zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem, wynikającym głównie z prowadzenia gospodarki rolnej z wykorzystaniem nawozów czy też z egzystencji mieszkańców (niedostateczna długość sieci kanalizacyjnej, niewystarczająca ilość oczyszczalni przydomowych czy szczelnych szamb).

Tabela 1. Jednolite części wód powierzchniowych (JCWP) na terenie Gminy Bakalarzewo

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Czy JCWP jest zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych? (zagrożona/niezagrożona)
LW30012	Sumowo Bakalarzewskie	zagrożona
RW20001826223569	Czerwonka	niezagrożona
RW200018262235912	Dopływ spod Zajączkowa	niezagrożona
RW2000182622372	Kanał Rynie	niezagrożona
RW200018262247	Szczemberka od źródeł do Blizny bez Blizny	niezagrożona
RW200020262279	Netta (Rospuda) od wypływu z jez. Bolesty do wypływu z jez. Necko ze Szczemberką od Blizny	niezagrożona
RW2000252622379	Netta (Rospuda) do wypływu z jeziora Bolesty	niezagrożona

Źródło: Opracowanie własne

Gmina Bakalarzewo położona jest w granicach jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) wskazanych w tabeli 2. W tym przypadku nie występuje ryzyko nieosiągnięcia celów środowiskowych, a stan wód podziemnych jest dobry, co potwierdzają badania monitoringowe prowadzone przez Inspekcję Ochrony Środowiska (badania z 2016 i 2019 r.), jednak nadal konieczne jest podejmowanie na terenie Gminy Bakalarzewo przedsięwzięć przyczyniających się do ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniami.

Tabela 2. Jednolite części wód podziemnych (JCWPd) na terenie Gminy Bakalarzewo

Kod JCWPd	Nazwa JCWPd	Czy JCWPd jest zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych? (zagrożona/niezagrożona)
PLGW200032	32	niezagrożona
PLGW800022	22	niezagrożona

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z zapisami „Planu przeciwdziałania skutkom suszy”, ocenę możliwości korzystania z zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych w czasie suszy determinuje wskaźnik stanu nienaruszalnych zasobów wód powierzchniowych. Na terenie Gminy Bakalarzewo wskaźnik ten przyjmuje wartość poniżej 2,480 [l/s·km²], co oznacza wyraźną presję na trwałość zasobów oraz eksploatację zasobów wodnych na poziomie maksymalnej dostępności zasobów wodnych. Jednocześnie wskazuje, że nawet podczas suszy hydrologicznej zasoby nienaruszalne wód powierzchniowych nie zostają wyeksploatowane. Oznacza to, że mimo niskich stanów wód wszyscy użytkownicy wód zlewni nie mają problemu z pojawiającym się brakiem wody. Również ekosystemy wodne i od wód zależne funkcjonują prawidłowo. Nie oznacza to jednak, że sytuacja nie może ulec pogorszeniu, np. w wyniku zwiększenia liczby użytkowników wód w zlewni (co przyczyni się do większego poboru) albo nałożenia się innych negatywnych czynników (np. zmniejszenie się zawartości tlenu w wodzie skutkującego przyduchą ryb oraz obniżeniem parametrów jakościowych wód płynących).

Rezerwy zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych na wskazanym obszarze są wysokie i obecnie nie ma potrzeby szukania sztucznych – technicznych możliwości ich zwiększenia. Konieczne są jednak działania dla utrzymania ilości zasobów wód podziemnych, do których można zaliczyć ochronę ich zasobów, w szczególności pierwszego poziomu wodonośnego od powierzchni zwierciadła wody o charakterze swobodnym, jak też ułatwianie infiltracji opadów atmosferycznych dla zapewnienia efektywności zasilania poziomów wodonośnych (rozszczelnienie powierzchni utwardzonych lub brak znaczącego zwiększenia takich powierzchni).

Na terenie Gminy Bakalarzewo występują tereny zagrożone występowaniem powodzi. Obejmują one tereny wzdłuż całego przebiegu rzeki Rospudy i jezior powiązanych z rzeką.

Znaczny obszar gminy zaliczono do terenów silnie zagrożonych suszą. W związku z tym konieczna jest realizacja działań mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku, do których można zaliczyć m.in. zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych.

Wnioski: Gmina Bakalarzewo posiada znaczne walory przyrodnicze w postaci terenów chronionych, bogatej fauny i flory.

Gmina charakteryzuje się względnie dobrze rozwiniętą siecią wód powierzchniowych, położona jest w dorzeczu rzeki Wisły, w zlewni rzeki Rospudy, a wschodnia część - w zlewni rzeki Szczeberki - lewym dopływie rzeki Rospudy.

Jedna z jednolitych części wód powierzchniowych jest zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych, a wszystkie wykazują się złym stanem wód, wobec czego konieczne jest podejmowanie działań mających na celu ochronę zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem, wynikającym z prowadzenia gospodarki rolnej z wykorzystaniem nawozów czy też z egzystencji mieszkańców (niedostateczna długość sieci kanalizacyjnej, niewystarczająca ilość oczyszczalni przydomowych czy szczelnych szamb).

W przypadku jednolitych części wód podziemnych nie występuje ryzyko nieosiągnięcia celów środowiskowych, jednak nadal konieczne jest podejmowanie przedsięwzięć przyczyniających się do ochrony tych wód przed zanieczyszczeniami.

Wskaźnik stanu nienaruszalnych zasobów wód powierzchniowych na terenie Gminy Bakalarzewo wskazuje na eksploatację zasobów wodnych na poziomie maksymalnej ich dostępności i może się wiązać z koniecznością zwiększania retencji.

Rezerwy zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych na wskazanym obszarze są wysokie i obecnie nie ma potrzeby szukania sztucznych – technicznych możliwości ich zwiększania. Konieczne są jednak działania dla utrzymania ilości zasobów wód podziemnych.

Na terenie Gminy Bakalarzewo występują obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi. Przeważająca część gminy charakteryzuje się silnym zagrożeniem na występowanie suszy, w związku z czym konieczna jest realizacja działań mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku, do których można zaliczyć m.in. zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych.

2.1.5. WALORY KULTUROWE

Na terenie Gminy Bakalarzewo znajduje się 21 obiektów zabytkowych oraz 54 stanowiska archeologiczne. Unikatowym w skali kraju jest zachowany szlak niemieckich fortyfikacji wojennych składający się dobrze zachowanych schronów.

Na terenie gminy działa **Koło Gospodyń Wiejskich „Bakalarzewianki” z Bakalarzewa**, które tworzy lokalne produkty, wiązanki, ozdoby świąteczne, kulinaria. Ponadto działa Jerzy Brogowski z miejscowości Zdręby, który jest kowalem artystycznym i ślusarzem.

W Gminie Bakalarzewo funkcjonują także zespoły ludowe kultywujące tradycje regionu:

- **Zespół „Zajączkowiaki” z Zajączkowa**. Zespół powstał w 1978 r., obecnie w jego skład wchodzi 11 kobiet. Wykonuje lokalne pieśni obrzędowe: weselne, kolędy i pastorałki, wielkopostne, dożynkowe i inne. Występował głównie na terenie północno-wschodniej Polski. Zespół dwukrotnie reprezentował województwo suwalskie (1982 i 1998 r.) na Ogólnopolskich Festiwalach Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu nad Wisłą, liderka zespołu Teresa Barszczewska w 2000 r. zdobyła w Kazimierzu II nagrodę w kategorii śpiewaków solistów. Zarówno zespół, jak i solistka podczas pobytu w Kazimierzu dokonali nagrań dla Radiowego Centrum Kultury Ludowej Polskiego Radia.
- **Zespół „Bakalarz” z Bakalarzewa**. Zespół powstał w 1979 r., ale w 1990 r. zawiesił działalność. Wznowił ją w 2002 r. Zespół wykonuje lokalne pieśni: weselne, dożynkowe, kolędy, pastorałki i inne. Po 2002 r. występował wielokrotnie, głównie na terenie byłego województwa suwalskiego, wyjeżdżał również na teren Litwy. Solistka zespołu — Wacława Sakowska zdobyła na Ogólnopolskim Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu nad Wisłą w 2004 r. (w kategorii solistów śpiewaków) II nagrodę, dokonała tam również nagrań dla Radiowego Centrum Kultury Ludowej Polskiego Radia. W 2008 roku zespół otrzymał wyróżnienie na festiwalu w Kazimierzu Dolnym, prezentując dwie pieśni o ponad 150 – letniej historii „A na majowej rosie ...”, „A w niedzielę po obiedzie...”

Wnioski: Gmina Bakalarzewo posiada cenne zabytki architektoniczne, posiadające także walory turystyczne. Obecne są tu bogate tradycje kultywowane przez mieszkańców oraz koło gospodyń wiejskich, działają tu lokalni twórcy. Obszar charakteryzuje się bogatą historią i tradycją.

2.1.6. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Na terenie gminy opracowano 30 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących ok. 689 ha, co stanowi około 5,6% ogólnej powierzchni Gminy Bakalarzewo. Planowane jest podjęcie kolejnych uchwał w sprawie przystąpienia do sporządzenia planów miejscowych w dostosowaniu do założeń budżetu gminy. Obecnie trwają prace nad czterema miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego na podstawie uchwał:

- uchwały nr XVI/185/2021 Rady Gminy Bakalarzewo z dnia 26 marca 2021 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zachodniej części wsi Nowa Wieś,
- uchwały nr XVI/186/2021 Rady Gminy Bakalarzewo z dnia 26 marca 2021 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Karasiewo – rejon jeziora Karasiewek i rzeki Rospudy,
- uchwały nr XVI/187/2021 Rady Gminy Bakalarzewo z dnia 26 marca 2021 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Bakalarzewo – Osiedle Szkolne II,
- uchwały nr X/124/2020 Rady Gminy Bakalarzewo z dnia 19 lutego 2020r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego w części obrębu geodezyjnego Bakalarzewo – stadion sportowy.

Miejscowe plany (opracowane w trybie uzp), winny być sporządzone w oparciu o zasady i kolejność sporządzania, ustalone w obowiązującym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bakalarzewo. Obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bakalarzewo zatwierdzone zostało Uchwałą Nr V/69/2019 Rady Gminy Bakalarzewo z dnia 31 maja 2019 r., natomiast miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obowiązujące na terenie Gminy Bakalarzewo, ale wymagające opracowania ich zmian w części lub w całości to plany od 1995 do 2001 r.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obowiązują w częściach wsi: Bakalarzewo, Kotowina, Matłak, Nowa Wieś, Stara Chmielówka, Nieszki, Nowy Skazdub. Wymagają opracowania planu miejscowego istotne z punktu widzenia kształtowania struktury funkcjonalno – przestrzennej tereny Gminy Bakalarzewo, w tym w znacznej części miejscowość gminna. Jednocześnie Wójt, działając z upoważnienia Rady Gminy, sukcesywnie opracowuje niewielkie plany miejscowe w celu zaspokajania zmieniających się potrzeb inwestycyjnych mieszkańców, ale też potrzeb rozwoju gminy.

Wnioski: Postępy w opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego Gminy Bakalarzewo jako zauważalne, ale jednak niezadawalające. Uznaje się, że taki stan i jego utrzymywanie nie stanowi zagrożenia dla ładu przestrzennego na terenie gminy.

2.1.7. WYKORZYSTANIE ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII NA TERENIE GMINY BAKALARZEWO

Gmina Bakalarzewo jest terenem o korzystnych warunkach do rozwoju energetyki słonecznej. W ostatnich latach mieszkańcy wyposażyli swoje budynki w instalacje OZE, zrealizowano także projekty, dzięki którym zwiększyła się ilość wykorzystywanych odnawialnych źródeł energii, m.in. w zakresie budynków użyteczności publicznej, jednak nadal jest ona niewystarczająca.

Potencjał wykorzystania biomasy na terenie gminy jest nieduży pomimo jej rolniczego charakteru. Nie zakłada się tu wykorzystania energii geotermalnej, ewentualnie pojedynczy mieszkańcy mogą korzystać z instalowanych pomp ciepła.

W Gminie Bakalarzewo funkcjonują 3 przemysłowe elektrownie wiatrowe i obecnie nie planuje się lokalizacji nowych dużych siłowni wiatrowych, natomiast stawia się na rozwój małych i mikro instalacji opartych na odnawialnych źródłach energii, w szczególności instalacji prosumenckich.

Obecnie na terenie gminy funkcjonuje 1 prywatna elektrownia wodna przy ul. Młyńskiej w Bakalarzewie. Nie przewiduje się budowy kolejnych.

Wnioski: Na terenie Gminy Bakalarzewo proponuje się zwiększenie wykorzystania energii pochodzącej z odnawialnych źródeł energii. Jedną z korzyści stosowania tych źródeł będzie zmniejszenie negatywnego wpływu energetyki konwencjonalnej na środowisko. Na terenie gminy największe znaczenie wśród odnawialnych źródeł energii odgrywać będzie energia słoneczna, w mniejszym zakresie biomasa, energia wodna i wiatrowa. Zalecane jest także wykorzystanie pomp ciepła.

2.2. SFERA SPOŁECZNA

2.2.1. DEMOGRAFIA

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2021 roku na terenie Gminy Bakalarzewo zamieszkiwało 3 068 osób. W analizowanych latach na terenie gminy więcej było mężczyzn niż kobiet (w 2021 r. odnotowano 51,27% mężczyzn oraz 48,73% kobiet). Liczba mieszkańców ulegała ponadto niewielkiemu zmniejszeniu, w latach 2016-2021 z terenu gminy ubyły 62 osoby – 1,98%.

Tabela 3. Stan ludności faktycznie zamieszkującej teren Gminy Bakalarzewo

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ogółem, miejsce zamieszkania, stan na 31 XII							
ogółem	osoba	3 130	3 113	3 097	3 104	3 091	3 068
mężczyźni	osoba	1 604	1 604	1 594	1 604	1 589	1 573
kobiety	osoba	1 526	1 509	1 503	1 500	1 502	1 495

Źródło: Dane GUS

Współczynnik feminizacji, według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2016-2021 utrzymywał się na podobnym poziomie, oscylował pomiędzy 94 a 95 osobami. Gęstość zaludnienia w 2021 roku wyniosła zaś 25 osób na 1 km² i była na identycznym poziomie jak w latach 2017-2020.

W latach 2017, 2020 i 2021 przyrost naturalny osiągał wynik ujemny. Najgorzej sytuacja wyglądała w 2021 r., gdy przyrost naturalny osiągnął poziom: -32. Oznacza to, że na obszarze analizowanej jednostki samorządu terytorialnego było więcej zgonów niż urodzeń. W pozostałych latach przyrost naturalny kształtował się na poziomie od -22 do +8.

Saldo migracji wewnętrznych w 2021 roku w Gminie Bakalarzewo, według danych GUS, wyniosło -11. Saldo migracji zagranicznych w tymże roku wyniosło 1. W pozostałych latach saldo migracji wewnętrznych wykazywało wartość ujemną (z wyjątkiem 2019 r.), zaś saldo migracji zagranicznych wynosiło od 0 do 1.

Wnioski: W Gminie Bakalarzewo dynamika zmian liczby ludności nie jest korzystna, a zatem istotne jest podejmowanie działań mających na celu przyciągnięcie na ten teren nowych mieszkańców, dla których istotne znaczenie ma także stan środowiska przyrodniczego oraz dostępność do podstawowej infrastruktury społecznej i technicznej.

Niekorzystne są dane zarówno dotyczące przyrostu naturalnego, jak i salda migracji. Jeśli więc nie zostaną zahamowane występujące obecnie trendy związane ze zmniejszaniem się liczby mieszkańców gminy, można się spodziewać, że w kolejnych latach liczba osób zamieszkujących tę część województwa podlaskiego będzie nadal malała.

2.2.2. WIEK I WYKSZTAŁCENIE LUDNOŚCI

Na terenie Gminy Bakalarzewo w latach 2016-2021 zmniejszył się odsetek osób w wieku produkcyjnym na rzecz ludności w wieku poprodukcyjnym, co zostało zaprezentowane w tabeli 20 i na wykresie 16. Świadczy to o tym, że na terenie gminy przybywa osób starszych, dla których ważne staną się przede wszystkim usługi społeczne. W celu zapewnienia ewentualnego przyrostu liczby osób w wieku produkcyjnym równoważących wzrastającą ilość osób w wieku poprodukcyjnym ważne jest przeprowadzanie inwestycji mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, infrastruktury oraz zaplecza usługowego w celu przyciągania na teren gminy młodych, dobrze wykształconych mieszkańców, którzy zapewnią dodatkowe przychody dla budżetu gminy.

Ważne jest także zwiększenie liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, które będzie się wiązało z koniecznością zapewnienia odpowiedniej infrastruktury edukacyjnej oraz zagospodarowania czasu wolnego najmłodszych mieszkańców.

Zgodnie z danymi pochodzącymi z Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r. (w chwili przygotowania Diagnozy oraz Strategii nie są dostępne bardziej aktualne dane) na terenie Gminy Bakalarzewo dominowały osoby z wykształceniem podstawowym (49,74% mieszkańców). Najmniej jest zaś osób z wykształceniem policealnym (1,67%) oraz wyższym (3,94%). Ponadto zauważalna jest tendencja związana z posiadaniem wyższego poziomu wykształcenia przez kobiety zamieszkujące Gminę Bakalarzewo (5,00% kobiet posiada wykształcenie wyższe, 2,95% - policealne, 20,84% - średnie, natomiast w przypadku mężczyzn odsetek ten przedstawia się następująco: 2,94% mężczyzn legitymuje się wykształceniem wyższym, 0,46% - policealnym, a 17,47% - średnim).

W ostatnich latach zauważalna jest jednak tendencja związana z podwyższaniem poziomu wykształcenia, zarówno przez najmłodszych, jak i starszych mieszkańców gminy, wobec czego poziom obecnego wykształcenia mieszkańców może odbiegać od zaprezentowanych danych statystycznych. Podwyższanie poziomu wykształcenia przez mieszkańców może stanowić wyzwanie dla władz gminy polegające na dostosowaniu lokalnego rynku pracy do spełnienia oczekiwań osób przede wszystkim z wykształceniem wyższym. W przypadku nie

podjęcia działań prorozwojowych istnieje realne zagrożenie odpływu najlepiej wykształconej części społeczeństwa do większych ośrodków miejskich.

Jednocześnie analizując poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Bakałarzewo można zaobserwować niekorzystne zjawisko w zestawieniu ze średnim poziomem wykształcenia zwłaszcza w województwie podlaskim, gdzie odsetek osób z wykształceniem wyższym był dwukrotnie wyższy.

Wnioski: Na terenie Gminy Bakałarzewo przybywa osób w wieku poprodukcyjnym, co może powodować konieczność przeznaczania dodatkowych środków na usługi społeczne oraz zapewnienie zagospodarowania czasu wolnego tej grupy mieszkańców. Ważne jest także zwiększenie liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, które będzie się wiązało z koniecznością zapewnienia odpowiedniej infrastruktury edukacyjnej oraz zagospodarowania czasu wolnego najmłodszych mieszkańców.

Obserwowane jest podnoszenie poziomu wykształcenia przez mieszkańców gminy, co może także wzmacniać ich szanse na rynku pracy.

2.2.3. MIESZKALNICTWO

Na terenie Gminy Bakałarzewo istnieje 960 mieszkań (dane GUS za 2020 r. W chwili opracowania Diagnozy i Strategii nie są dostępne dane za rok 2021). Ich powierzchnia wynosi 94 576 m². W analizowanych latach wzrastała zarówno liczba mieszkań, jak i ich powierzchnia użytkowa, co zaprezentowano w tabeli 4.

Tabela 4. Zasoby mieszkaniowe Gminy Bakałarzewo w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2016	2017	2018	2019	2020	2021
mieszkania	-	916	923	931	945	960	b.d.
izby	-	3 976	4 012	4 057	4 140	4 215	b.d.
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	88 004	89 031	90 007	92 614	94 576	b.d.

Źródło: Dane GUS

W latach 2016-2020 poziom wyposażenia mieszkań w instalacje wzrósł i to zarówno w odniesieniu do wodociągu, ustępu splukiwanego, łazienki, jak i centralnego ogrzewania. Bez zmian został jedynie poziom wyposażenia w gaz sieciowy, którego nadal brakuje.

W 2020 roku 89,2% mieszkań wyposażonych było w wodociąg, 82,9% - w łazienkę i 66,4% - w centralne ogrzewanie. Świadczy to o stałej poprawie warunków mieszkaniowych mieszkańców, ale jednocześnie wskazuje na nadal występujące niedobory w tym zakresie.

Wnioski: Na terenie gminy rośnie liczba mieszkań oraz poprawia się ich wyposażenie w instalacje. Biorąc jednak pod uwagę odsetek wyposażonych mieszkań należy stwierdzić, że nadal występują potrzeby w tym zakresie i konieczna jest realizacja inwestycji poprawiających ten stan.

2.2.4. STRUKTURA ZATRUDNIENIA I RYNEK PRACY

Gmina Bakalarzewo jest gminą typowo rolniczą, w związku z tym większa część jej mieszkańców znajduje zatrudnienie w tym sektorze gospodarki. Poza rolnictwem mieszkańcy znajdują zatrudnienie w działających na terenie gminy firmach usługowych, w ośrodkach wypoczynkowych oraz w gospodarstwach agroturystycznych.

Wnioski: Gmina charakteryzuje się niskim poziomem zatrudnienia mieszkańców. Jest to teren typowo rolniczy z niewielkimi zakładami pracy.

2.2.5. BEZROBOCIE

Na terenie Gminy Bakalarzewo od kilku lat odnotowywane jest stałe zmniejszanie liczby osób pozostających bez pracy. Wyjątek w tym zakresie stanowił rok 2020, kiedy to na skutek pandemii COVID-19 wzrosła liczba osób bezrobotnych.

Analizując dane dotyczące bezrobocia na terenie gminy nie można zapomnieć, że badania statystyczne prowadzone przez GUS i PUP nie pokazują pełnego obrazu rynku pracy, nie rejestrując przede wszystkim problemu ukrytego bezrobocia w rolnictwie. Nie można także pomijać faktu, że w przeciągu ostatnich lat zmieniały się przepisy dotyczące sposobu określania statusu osoby bezrobotnej, które eliminowały z tej statystyki niejednokrotnie całe grupy społeczne. Dodatkowym czynnikiem wpływającym na statystyki rynku pracy jest ujemne saldo migracji. Pomimo tych faktów zarówno dane statystyczne, jak i wynikające z obserwacji własnych wskazują, że w odniesieniu do rynku pracy na tym terenie w dalszym ciągu będzie odnotowywana sytuacja związana ze zwiększaniem liczby osób pracujących powodując zmniejszenie stopy bezrobocia, a wskazane tendencje nie zostaną zahamowane nawet w wyniku pandemii COVID-19, co można zaobserwować już w roku 2021, kiedy liczba osób pozostających bez pracy znów spadła.

Tabela 5. Liczba osób bezrobotnych na terenie Gminy Bakalarzewo w latach 2016-2021

Wyszczególnienie	J.m.	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bezrobotni zarejestrowani wg płci							
ogółem	osoba	58	43	46	41	49	42
mężczyźni	osoba	26	22	26	24	23	15
kobiety	osoba	32	21	20	17	26	27
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci							
ogółem	%	2,9	2,2	2,4	2,1	2,6	2,3
mężczyźni	%	2,4	2,0	2,4	2,2	2,2	1,4
kobiety	%	3,7	2,5	2,4	2,1	3,2	3,3

Źródło: Dane GUS

Struktura bezrobotnych wykazuje, że najliczniejszą grupę stanowią osoby w przedziale 25-34 lata. Są to ludzie młodzi, często dopiero wkraczający na rynek pracy. Taka sytuacja sprzyja powstawaniu ujemnych skutków społecznych i ekonomicznych.

Jednocześnie niepokojącym zjawiskiem jest wzrost bezrobocia u osób z wykształceniem wyższym, policealnym, średnim zawodowym i średnim ogólnokształcącym. Jest to ogromny problem, bowiem powoduje odpływ ludzi wykształconych do innych regionów kraju.

Wnioski: Gmina Bakalarzewo cechuje się stosunkowo niskim poziomem bezrobocia mieszkańców, co jest spowodowane m.in. bliskością specjalnej strefy ekonomicznej, w której zlokalizowano wiele dużych zakładów pracy dających zatrudnienie także mieszkańcom powiatu suwalskiego i Gminy Bakalarzewo.

2.3. SFERA GOSPODARCZA

2.3.1. ROLNICTWO

Według danych pochodzących z Powszechnego Spisu Rolnego z 2020 r. na terenie Gminy Bakalarzewo było 507 gospodarstw rolnych, w tym 48,52% stanowiły gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha.

Tabela 6. Gospodarstwa rolne ogółem na terenie Gminy Bakalarzewo

Wyszczególnienie	Ilość gospodarstw
ogółem	507
do 1 ha włącznie	3
1 - 5 ha	71

Wyszczególnienie	Ilość gospodarstw
5 - 10 ha	93
10 - 15 ha	94
15 ha i więcej	246

Źródło: Dane GUS, PSR 2020

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego (Powszechny Spis Rolny z 2020 roku) największy obszar przeznaczony był pod uprawy zbóż – 3 692,39 ha.

Wnioski: Gospodarstwa rolne w Gminie Bakalarzewo charakteryzują się korzystną strukturą agrarną, gdzie największy odsetek stanowią gospodarstwa duże (powyżej 15 ha), co może zachęcać mieszkańców do czerpania dochodów z tego działu gospodarki z powodu opłacalności działalności.

2.3.2. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

W 2020 roku w Gminie Bakalarzewo istniały 184 podmioty gospodarki narodowej, z czego sektor prywatny reprezentowało 178 podmiotów. Największa ilość podmiotów prywatnych to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą - w 2021 roku było ich 147, co stanowi 79,89% wszystkich podmiotów. Na sektor prywatny składają się fundacje oraz stowarzyszenia, spółdzielnie i organizacje społeczne – w 2021 r. było ich odpowiednio 2, 1 i 10. Na terenie Gminy Bakalarzewo działało także 8 spółek handlowych.

Liczba podmiotów gospodarczych w latach 2016-2021 wzrosła o 19,57%. Zdecydowanie największy odsetek firm zatrudniał do 9 pracowników. Można więc stwierdzić, że w Gminie Bakalarzewo działają głównie niewielkie podmioty, wśród których można wyróżnić firmy usługowe, ośrodki wypoczynkowe oraz w gospodarstwa agroturystyczne.

Wskaźnik podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wyniósł w Gminie Bakalarzewo 600 (2021 r.) i był znacznie niższy od średniej dla powiatu suwalskiego i województwa podlaskiego.

Wnioski: Mieszkańców Gminy Bakalarzewo cechuje niska przedsiębiorczość, do tego występuje przewaga osób zatrudnionych w rolnictwie. Na obszarze gminy brak jest większych zakładów pracy, dominują podmioty zatrudniające do 9 pracowników.

2.3.3. WSPIERANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI, TERENY INWESTYCYJNE

Na terenie Gminy Bakalarzewo wyznaczono tereny, które przeznaczono pod inwestycje. Są to:

- Bakalarzewo:
 - teren przy Bulwarze 500-lecia Bakalarzewa – działka nr 280 o pow. 0,2370 ha,
 - teren za tartakiem – działka nr 130 i 132 o pow. 3,0410 ha,
 - teren przy oczyszczalni ścieków – działka nr 151/6 o pow. 2,9842 ha,
 - parking przy drodze wojewódzkiej Nr 653 (była stacja gazu) – działka nr 155/1 i 156/1 o pow. 0,3180 ha,
- Zdręby:
 - teren przy byłej szkole podstawowej – działka nr 99/2 o pow. 1,1007 ha,
- Karasiewo:
 - budynek byłej szkoły podstawowej wraz z działką przynależną do tej nieruchomości – działka nr 42 o pow. 0,7423 ha.

Wnioski: Gmina posiada wyznaczone tereny inwestycyjne oraz podejmuje działania w celu pozyskania inwestorów i zachęcenia ich do inwestowania na terenie analizowanej jednostki samorządu terytorialnego. Nadal jednak konieczne jest tworzenie i uzbrajanie kolejnych terenów przeznaczonych pod inwestycje.

2.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

2.4.1. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNIKACYJNA

Większość dróg stanowiących sieć drogową Gminy Bakalarzewo nie odpowiada wymaganiom określonym w przepisach prawa dla dróg publicznych, charakteryzuje się niewystarczającymi parametrami technicznymi w stosunku do określonych w nich wymogów. Większa część dróg posiada nawierzchnię nieutwardzoną, co powoduje, że możliwość poruszania się tymi szlakami komunikacyjnymi jest bardziej uzależniona od warunków atmosferycznych niż ma to miejsce w przypadku dróg asfaltowych.

W związku z tym zasadne jest podjęcie działań mających na celu poprawę standardu technicznego dróg publicznych, zapewniającą poprawę jakości dróg i bezpieczeństwa ruchu drogowego. W tym celu niezbędne jest dokonanie budowy, przebudowy, rozbudowy i modernizacji istniejących dróg publicznych stanowiących sieć komunikacyjną gminy.

Ponadto – dla zwiększenia poziomu bezpieczeństwa rowerzystów – konieczne jest tworzenie ścieżek rowerowych.

Gmina Bakalarzewo została wskazana w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego przyjętego uchwałą Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r. jako obszar o najniższej dostępności transportowej do ośrodka wojewódzkiego (powyżej 120 minut).

Wnioski: Na obszarze Gminy Bakalarzewo obserwowany jest niewystarczający stan techniczny dróg (większość dróg gminnych posiada nawierzchnię gruntową) oraz infrastruktury drogowej (chodniki, ścieżki rowerowe, oświetlenie). W związku z tym konieczna jest realizacja inwestycji zmniejszająca niedobory w tym zakresie.

2.4.2. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

W 2020 roku na terenie Gminy Bakalarzewo długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej wyniosła 124,7 km (w momencie przygotowania Diagnozy i Strategii brak jest danych za 2021 r.). W ostatnich latach można zauważyć zahamowanie rozwoju sieci wodociągowej, co związane jest bezpośrednio z wiejskim charakterem gminy. Większe miejscowości zostały już podłączone do sieci wodociągowej, a mieszkańcy mniejszych miejscowości o rozproszonej zabudowie korzystają z ujęć własnych. Konieczna jest jednak realizacja inwestycji poprawiających stan infrastruktury wodociągowej.

Na terenie miejscowości Bakalarzewo znajduje się ujęcie wody z dwiema czynnymi studniami, z których korzystają prawie wszyscy mieszkańcy gminy, z wyjątkiem 54 gospodarstw: z miejscowości Suchorzec (14 gospodarstw), Zdręby (19 gospodarstw), Skazdub Nowy (12 gospodarstw), Góra (8 gospodarstw), Słupie (1 gospodarstwo), które korzystają z ujęcia wody w miejscowości Motule Stare na terenie Gminy Filipów.

Długość sieci kanalizacyjnej w 2020 r. wyniosła 57,6 km i nie zmieniła się od 2016 r. W kolejnych latach planowana jest jednak realizacja inwestycji związanej z rozbudową sieci kanalizacji sanitarnej wraz z budową nowej oczyszczalni ścieków w Bakalarzewie, co pozwoli na przyłączenie do sieci kolejnych nieruchomości.

Procent ogółu ludności gminy, według GUS, korzystający z wodociągu w 2020 r. osiągnął poziom 68,8% i był najniższy w porównaniu do lat 2016-2019. W 2020 r. zużycie wody

z wodociągów na 1 mieszkańca wyniosło 44,3 m³. Z kolei z sieci kanalizacyjnej na terenie gminy korzysta 52,8% mieszkańców, czyli mniej niż w 2016 r.

Ścieki z terenu gminy kierowane są do oczyszczalni ścieków w Bakalarzewie – jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna z czynnym osadem, o przepustowości 260 m³/dobę. Odbiornikiem ścieków jest rzeka Czerwonka (zlewnia jeziora Okrągłe). Z oczyszczalni ścieków korzysta 1 488 osób zamieszkujących Gminę Bakalarzewo.

Zgodnie z danymi GUS na terenie gminy funkcjonuje 56 zbiorników bezodpływowych oraz 321 oczyszczalni przydomowych. Nie działa tu kanalizacja deszczowa. Ze względu na znaczne walory przyrodnicze obszaru, w tym występowanie obszarów chronionych wodozależnych, dla których zachowanie dobrej jakości wód jest kluczowym elementem ich ochrony, zasadne jest rozważenie budowy sieci kanalizacyjnej, a także kolejnych oczyszczalni przydomowych czy szczelnych szamb na gruntach o wysokim stanie wód gruntowych lub gruntach nieprzepuszczalnych, gdzie lokalizacja oczyszczalni przydomowych nie będzie możliwa.

Wnioski: Pomimo znacznego odsetka mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej (najwyższy na terenie powiatu suwalskiego), na terenie gminy nadal obserwowane są niedobory w zakresie sieci kanalizacyjnej, oczyszczalni przydomowych oraz szczelnych szamb. Konieczna jest zatem realizacja projektów poprawiających zaopatrzenie mieszkańców w infrastrukturę kanalizacyjną, co pociągnie za sobą konieczność budowy nowej oczyszczalni ścieków w Bakalarzewie.

Na terenie Gminy Bakalarzewo konieczne są także inwestycje mające na celu poprawę jakości dostarczanej wody.

2.4.3. GOSPODARKA ODPADAMI

Na terenie Gminy Bakalarzewo system odbioru odpadów jest efektywny. Zgodnie z danymi GUS – w 2020 roku zebrano 615,55 t odpadów. Na jednego mieszkańca przypadało 158,50 kg odpadów zmieszanych. Miejszem zagospodarowywania odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania, zebranych z terenu gminy, jest Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Suwałkach.

Na terenie Gminy Bakalarzewo funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych prowadzony przez firmę wyłonioną w przetargu. PSZOK znajduje się w Bakalarzewie przy ul. Kamieńskiej 37.

Wnioski: System gospodarki odpadami na terenie Gminy Bakalarzewo funkcjonuje prawidłowo. Mieszkańcy mają możliwość pozbycia się wszystkich odpadów komunalnych powstających w gospodarstwie domowym, a oprócz odbioru odpadów bezpośrednio z nieruchomości można również oddać nieodpłatnie wszelkiego rodzaju odpady segregowane wielkogabarytowe podczas akcyjnej zbiórki odpadów wielkogabarytowych oraz do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów.

Priorytetowym zadaniem Gminy Bakalarzewo na kolejne lata jest dalsze uświadamianie mieszkańców w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi w celu ograniczenia ilości wytwarzanych odpadów oraz racjonalnego ich sortowania, aby osiągnąć określone przez Unię Europejską poziomy odzysku i recyklingu odpadów oraz ograniczyć masę odpadów ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania. Poprawie powinna ulec także prawidłowa segregacja odpadów u źródła, która wpłynie korzystnie na gospodarkę odpadami na terenie Gminy Bakalarzewo w przyszłych latach.

2.4.4. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA, CIEPŁOWNICZA I GAZOWA

Na terenie Gminy Bakalarzewo nie funkcjonuje dystrybucyjna sieć gazowa ani sieć ciepłownicza. Wiejski charakter gminy powoduje, że większość mieszkańców tego terenu korzysta z indywidualnych przydomowych systemów grzewczych. Źródłem ciepła w gospodarstwach domowych są głównie piece na węgiel, ekogroszek, drewno oraz olej i gaz.

Dostępna jest tu natomiast infrastruktura energetyczna zaopatrująca mieszkańców w energię elektryczną. Energia elektryczna do Gminy Bakalarzewo jest doprowadzana liniami napowietrznymi średniego napięcia do rozdzielni w Suwałkach. Stąd linie średnich napięć doprowadzone są do stacji transformatorowych, z których liniami napowietrznymi niskiego napięcia zasilani są odbiorcy. Na terenie Gminy Bakalarzewo istnieją sprzyjające warunki do odnawialnych źródeł energii elektrycznej – elektrownie wiatrowe. Obecnie na terenie gminy zlokalizowano 3 przemysłowe elektrownie wiatrowe. Przygotowywane są kolejne projekty do budowy bardzo dużych przemysłowych elektrowni wiatrowych, które mogą spowodować zwiększenie ilości energii odnawialnej pozyskiwanej na terenie gminy.

Przez teren Gminy Bakalarzewo przebiega także linia dwutorowa 400 kV, która rozpoczyna się w stacji w Nowej Wsi Elckiej, przechodzi przez 10 gmin po stronie polskiej, a kończy bieg w litewskiej miejscowości Alytus. Ta właśnie linia łączy nie tylko systemy przesyłowe Polski i Litwy, ale umożliwia powiązanie systemów przesyłowych państw bałtyckich z systemami państw Europy Zachodniej. Na infrastrukturę energetyczną składa się także linia WN-110 kV relacji Hańcza (Suwałki) – Olecko.

Przez teren gminy przebiega trasa interkonektora Polska – Litwa, który umożliwi zwiększenie mocy przesyłowej gazociągu dystrybucyjnego kol. Grabówka k/Białegostoku – Wólka Radzymińska, zasilającego środkową część województwa oraz stworzy szanse budowy systemu dystrybucyjnego gazu ziemnego miast i gmin w północnej i południowej części województwa.

Wnioski: Na terenie Gminy Bakalarzewo nie funkcjonuje sieć ciepłownicza ani dystrybucyjna sieć gazowa. Dostępna jest natomiast infrastruktura energetyczna zaopatrująca mieszkańców w energię elektryczną, jednak część sieci wymaga modernizacji i uzupełnień.

Na terenie gminy wybudowano interkonektor gazowy Polska – Litwa, co pozwoli na budowę systemu dystrybucyjnego.

2.5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

2.5.1. INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA, JAKOŚĆ EDUKACJI

Na terenie Gminy Bakalarzewo edukację na poziomie podstawowym zapewnia Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Bakalarza w Bakalarzewie. Jest to jedyna placówka szczebla podstawowego funkcjonująca na terenie analizowanej jednostki samorządu terytorialnego.

W roku szkolnym 2020/2021 do Szkoły Podstawowej im. Mikołaja Bakalarza w Bakalarzewie uczęszczało 237 uczniów, którzy pobierali naukę w 12 oddziałach.

Porównując wyniki egzaminów ósmoklasisty w poszczególnych gminach powiatu suwalskiego należy zauważyć, że:

- najwyższe wyniki egzaminu z języka polskiego w 2020 r. osiągnęli uczniowie z Gminy Suwałki, dzieci z Gminy Bakalarzewo zajęły 3 miejsce w powiecie, z kolei w 2021 r. młodzież z Gminy Bakalarzewo uzyskała 6 wynik w powiecie;

- z egzaminu z języka angielskiego zarówno w 2020 jak i 2021 r. uczniowie z terenu Gminy Bakalarzewo osiągnęli 6 wynik w powiecie;
- w przypadku matematyki w 2020 r. uczniowie z Gminy Bakalarzewo osiągnęli 4 wynik w powiecie, a w 2021 r. – ostatni wynik.

Zaprezentowane dane dotyczące wyników egzaminów ósmoklasistów z terenu Gminy Bakalarzewo wskazują, że w kolejnych latach konieczna jest realizacja przedsięwzięć mających na celu podniesienie poziomu edukacji. Wskazana jest organizacja zajęć wyrównawczych, dodatkowych, rozwijających zainteresowania i zdolności uczniów, które pozwolą na zmniejszenie dysproporcji w uzyskiwanych wynikach.

W gminie nie funkcjonują szkoły ponadgimnazjalne, a młodzież kontynuuje naukę w placówkach zlokalizowanych przede wszystkim na terenie Suwałk.

W zakresie edukacji przedszkolnej w Gminie Bakalarzewo działał jeden Punkt Przedszkolny Bakalandia w Bakalarzewie, który został obecnie włączony w strukturę oddziałów przedszkolnych. Od 2015 r. do 2020 r. liczba dzieci objętych nauczaniem przedszkolnym rośnie (w chwili opracowania Diagnozy i Strategii brak jest danych obejmujących 2021 r.). Trzeba w związku z tym pamiętać, że poprawa dostępności do edukacji przedszkolnej jest jednym z wyzwań czekających każdą gminę, szczególnie w przyszłości w kontekście przyciągania i zachęcania do zamieszkania w niej młodych małżeństw (dotyczy to także Gminy Bakalarzewo).

W 2021 r. na terenie Gminy Bakalarzewo utworzono żłobek (uchwała nr XVII/195/2021 Rady Gminy Bakalarzewo z dnia 07.05.2021 r. w sprawie utworzenia Żłobka Publicznego w Bakalarzewie oraz nadania Statutu zmieniona uchwałą nr XIX/222/2021 Rady Gminy Bakalarzewo z dnia 31.08.2021 r.). Rozpoczęcie działalności statutowej żłobka nastąpiło z dniem 01.09.2021 r. Zaplanowano w nim 20 miejsc dla dzieci, a na koniec 2021 r. uczęszczało do niego 17 najmłodszych mieszkańców gminy.

Wnioski: Na terenie Gminy Bakalarzewo edukację na poziomie podstawowym zapewnia jedna placówka, funkcjonują tu także oddziały przedszkolne oraz żłobek.

Uczniowie szkoły podstawowej osiągają niezadowalające wyniki z egzaminów zewnętrznych, wobec czego niezbędna jest organizacja zajęć wyrównawczych, dodatkowych, rozwijających zainteresowania i zdolności dzieci i młodzieży.

2.5.2. INFRASTRUKTURA SPORTOWA I REKREACYJNA

Na terenie Gminy Bakalarzewo funkcjonują następujące obiekty sportowe i rekreacyjne:

- 1) Obiekty sportowe:
 - a. sala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej im. Mikołaja Bakalarza w Bakalarzewie,
 - b. kompleks boisk „Orlik”, w skład którego wchodzi: boisko do piłki nożnej, boisko do piłki siatkowej i tenisa stołowego, budynek socjalny,
 - c. Boiska wiejskie w miejscowościach: Stary Skazdub, Zdręby, Stara Chmielówka, Płociczno, Nowa Kamionka, Stara Kamionka, Karasiewo, Nieszki, Sadłowina.
- 2) Siłownie zewnętrzne:
 - a. Bakalarzewo: 3 szt. (przy Gminnej Bibliotece Publicznej, przy Rynku (park) i Bulwarze 500-lecia Bakalarzewa),
 - b. Stara Kamionka: 1 szt.
- 3) Place zabaw:
 - a. Bakalarzewo: 7 szt. (przy Rynku (park), Szkole Podstawowej – 2 szt., Żłobku, Bibliotece, Bulwarze 500-lecia Bakalarzewa, ul. Osiedle Północ),
 - b. Karasiewo – 1 szt.,
 - c. Płociczno – 1 szt.,
 - d. Stary Skazdub – 1 szt.,
 - e. Nieszki – 1 szt.,
 - f. Stara Kamionka – 1 szt.
- 4) Obiekty rekreacyjne ogólnodostępne w miejscowościach:
 - a. Bakalarzewo: Bulwar 500-lecia Bakalarzewa nad jez. Sumowo i rzeką Rospudą, deptak nad jez. Sumowo tzw. Ścieżka Jaćwieska, prywatne nabrzeże „Zakątek Ropuda”, prywatne nabrzeże „Uroczysko Sumowo”, agroturystyka „Ulica Filipowka”, nabrzeże jeziora Siekierowo.
 - b. Karasiewo: nabrzeże jeziora Karasiewek,
 - c. Nowy Skazdub: nabrzeże jeziora Skazdubek.
 - d. Małak: nabrzeże jeziora Garbaś (Garbas).
 - e. Kotowina: dwie agroturystyki nad rzeką Rospuda.

W gminie funkcjonują ponadto następujące kluby sportowe: Klub Piłkarski „Grom Bakalarzewo”, Klub Morsów Bakalarzewo oraz Klub Szachowy przy Szkole Podstawowej im. Mikołaja Bakalarza w Bakalarzewie. Organizowane są także liczne imprezy sportowe, do których można zaliczyć:

- 1) Turniej o Puchar Wójta Gminy Bakalarzewo w tenisa stołowego (impreza cykliczna, co roku w marcu).
- 2) Memoriał im. Antoniego Ogórkisa.
- 3) Turnieje szachowe w Szkole Podstawowej im. Mikołaja Bakalarza w Bakalarzewie.
- 4) Turnieje w piłkę siatkową na tzw. Szyjce nad jez. Sumowo w Bakalarzewie oraz w Nieszkach.
- 5) Półmaratony Doliny Rospudy i Biegi Bakalarza na 1 maja.
- 6) Maratony w Bakalarzewie i okolicy.
- 7) Zawody pożarniczo-sportowe w Bakalarzewie, Karasiewie, Starym Skazdubie i Starej Chmielówce (co roku w innej jednostce OSP).

Na infrastrukturę rekreacyjną składają się ponadto przebiegające przez teren gminy szlaki: rowerowe, piesze, Szlak Kajakowy Rospuda, Szlak Samochodowy Fortyfikacji Pozycji Granicznej, Szlak frontu Wschodniego I Wojny Światowej, a także jedna z siedmiu wiosek „Baśniowego Szlaku” – „Wioska Zapomnianych Wojów”.

Wnioski: Na obszarze gminy występuje dość rozwinięta infrastruktura sportowa i rekreacyjna, która znajduje się w dobrym stanie technicznym. Organizowane są tu lokalne imprezy sportowe integrujące i aktywizujące mieszkańców. Dostępne są szlaki przyciągające na ten teren turystów.

W celu zapewnienia odpowiedniego poziomu życia mieszkańców konieczny jest dalszy rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz oferty zagospodarowania czasu wolnego.

2.5.3. INFRASTRUKTURA KULTURY, DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNA

Na terenie Gminy Bakalarzewo istnieje jedna instytucja kultury: Gminna Biblioteka Publiczna w Bakalarzewie z Filią Biblioteczną w Starym Skazdubie. Biblioteka jest organizatorem zajęć dla dzieci i młodzieży, imprez kulturalnych dla dzieci i ich rodzin, a także odpowiada za organizację życia kulturalnego w gminie. Biblioteka prowadzi ponadto działalność w Wiosce Zapomnianych Wojów, jednej z 7 Wiosek Baśniowego Szlaku powstałego dzięki pomocy finansowej Unii Europejskiej, Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007-2013, w ramach projektu pt. „Podwyższenie atrakcyjności transgranicznego regionu poprzez włączenie etniczno-kulturowych zasobów w działalność turystyczną - PODRÓŻ DO ETNO BAJKI”.

Wnioski: Biblioteka cieszy się dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców gminy, w szczególności dzieci i młodzieży, poczyniono wiele inwestycji mających na celu podniesienie

jej walorów, nadal jednak konieczne jest rozwijanie prowadzonej przez nią działalności kulturalnej.

2.5.4. INFRASTRUKTURA OCHRONY ZDROWIA I OPIEKI SPOŁECZNEJ

Służbę zdrowia w Gminie Bakalarzewo stanowi 1 lekarz rodzinny, 1 stomatolog, 3 pielęgniarki. Opiekę lekarską na poziomie specjalistycznym zapewnia przede wszystkim Szpital Wojewódzki im. dr. Ludwika Rydygiera w Suwałkach oraz szpital „Olmedica” w Olecku. Na terenie Bakalarzewa działa także punkt apteczny.

Liczba udzielonych porad w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy pozostaje na w miarę stałym poziomie. Wyjątek stanowi rok 2020 i 2021, kiedy na skutek pandemii COVID-19 dostęp do ambulatoryjnej opieki zdrowotnej był bardzo utrudniony.

Zadania z zakresu pomocy społecznej są realizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bakalarzewie (GOPS), który jest jednostką organizacyjną gminy. Analizując dane na temat liczby osób oraz gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej można zauważyć niewielkie wahania, jednak bez znaczącego spadku czy wzrostu. Sytuacja makroekonomiczna oraz wewnętrzna kraju może jednak spowodować wzrost liczby beneficjentów pomocy społecznej w przyszłości i wpłynąć na konieczność przekazywania dodatkowych środków z budżetu gminy na cele związane z pomocą społeczną.

W Gminie Bakalarzewo najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną, wskazanymi przez GOPS, w 2021 r. było kolejno: ubóstwo, niepełnosprawność, potrzeba ochrony macierzyństwa, wielodzietność, alkoholizm i bezrobocie. W 2021 r. Zespół Interdyscyplinarny prowadził procedurę niebieskiej karty w 7 rodzinach liczących 29 osób.

Wnioski: Na terenie Gminy Bakalarzewo działa ośrodek zdrowia, który zapewnia mieszkańcom podstawową opiekę medyczną. Dostępny jest także punkt apteczny.

Najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną, wskazanymi przez GOPS, w 2021 r. było kolejno: ubóstwo, niepełnosprawność, potrzeba ochrony macierzyństwa, wielodzietność, alkoholizm i bezrobocie.

2.5.5. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy czuwa Posterunek Policji w Bakalarzewie. Na terenie Gminy Bakalarzewo funkcjonują 4 jednostki ochotniczej straży pożarnej:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Bakalarzewie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Starej Chmielówce;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Karasiewie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Starym Skazdubie.

Wnioski: Nad bezpieczeństwem mieszkańców czuwa Posterunek Policji w Bakalarzewie oraz strażacy z 4 OSP.

2.6. FINANSE SAMORZĄDOWE

W latach 2016-2020 dochody własne Gminy Bakalarzewo przewyższały dochody majątkowe. Gmina pozyskała środki europejskie we wszystkich analizowanych latach, z wyjątkiem 2018 r., co pozwoliło jej zrealizować szereg inwestycji wpływających na poprawę jakości życia mieszkańców. W latach 2016-2020 dochody gminy ulegały corocznemu zwiększeniu z wyjątkiem 2018 r., kiedy odnotowano jednoroczny spadek.

Największą sumę dochodów odnotowano w następujących działach:

- Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem (28,21% dochodów ogółem w 2020 r.);
- Dział 855 – Rodzina (27,55% dochodów);
- Dział 758 - Różne rozliczenia (20,06% dochodów);
- Dział 600 - Transport i łączność (10,43% dochodów).

W latach 2016-2020 suma wydatków gminy systematycznie rosła. W budżecie przeważały wydatki bieżące. Analizując wydatki pod kątem poszczególnych działów klasyfikacji budżetowej należy zauważyć, że największą sumę wydatków odnotowano w:

- Dziale 855 – Rodzina (30,49% wszystkich wydatków);
- Dziale 801 - Oświata i wychowanie (23,81% wydatków);
- Dział 600 - Transport i łączność (13,34% wydatków);
- Dziale 750 - Administracja publiczna (9,88%).

W analizowanym latach budżet gminy wykazywał nadwyżkę budżetową, z wyjątkiem roku 2018, kiedy odnotowano deficyt. Prognoza dochodów i wydatków Gminy Bakalarzewo przyjęta uchwałą nr XXIII/260/2022 Rady Gminy Bakalarzewo z dnia 13.04.2022 r. w sprawie zmian w Wieloletniej Prognozie Finansowej Gminy Bakalarzewo na lata 2022-2025 wskazuje, że w kolejnych latach – oprócz 2022 r. – budżet będzie się równoważył a realizacja zaplanowanych przedsięwzięć inwestycyjnych nie spowoduje zachwiania finansów analizowanej jednostki samorządu terytorialnego.

Wnioski: Do 2025 r. budżet Gminy Bakalarzewo będzie się równoważył, a więc analizowana jednostka samorządu terytorialnego będzie w stanie wygenerować środki z przeznaczeniem na niezbędne inwestycje rozwojowe.

2.7. PODSUMOWANIE DIAGNOZY – ANALIZA SWOT

Jako podsumowanie przeprowadzonej diagnozy oraz po uwzględnieniu badań ankietowych, przygotowano analizę SWOT. Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnozy sytuacji, w jakiej znajduje się wspólnota samorządowa. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, dzięki czemu stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego – silne strony (strengths), słabe strony (weaknesses), szanse (opportunities) i zagrożenia (threats).

S -> STRENGTHS, czyli silne strony

W -> WEAKNESSES, czyli słabe strony

O -> OPPORTUNITIES, czyli okazje

T -> THREATS, czyli zagrożenia

Zgodnie z powyższym, czynniki rozwoju podzielić można na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne – umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia). Podział ten można przeprowadzić również w inny sposób, mianowicie: czynniki pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz czynniki negatywne, czyli wady i zagrożenia.

Zgodnie z zakresem przeprowadzonej diagnozy oraz w oparciu o sfery najbardziej istotne dla rozwoju gminy, analizę SWOT przeprowadzono w pięciu obszarach:

- sfera przestrzenno-środowiskowa;
- sfera społeczna;
- sfera gospodarcza;
- infrastruktura techniczna;
- infrastruktura społeczna, jakość życia mieszkańców.

Sfera przestrzenno-środowiskowa	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – w miarę korzystne położenie geograficzne oraz komunikacyjne; – znaczne walory środowiska przyrodniczego; – występowanie terenów cennych pod kątem turystycznym, w tym przebieg przez teren gminy rzeki Rospudy; – bogate tradycje kultywowane przez mieszkańców oraz koło gospodyń wiejskich; – działalność lokalnych twórców; – liczne szlaki turystyczne; – cenne zabytki architektoniczne; – duże walory kulturowe; – posiadanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących część obszaru gminy 	<ul style="list-style-type: none"> – niewystarczający stan techniczny dróg (większość dróg gminnych posiada nawierzchnię nieutwardzoną); – niewystarczająca długość sieci kanalizacyjnej oraz ilość przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szczelnych szamb; – niewystarczający poziom izolacyjności budynków użyteczności publicznej oraz obiektów prywatnych; – niewystarczający poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej oraz w budynkach indywidualnych; – niewystarczający poziom efektywności energetycznej części budynków indywidualnych; – nieefektywne oświetlenie uliczne; – występowanie obszarów zdegradowanych wymagających interwencji; – położenie w terenie przygranicznym; – znaczne zanieczyszczenie wód powierzchniowych; – brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących obszar całej gminy; – brak znaczących zasobów geologicznych; – występujące zagrożenie powodziowe terenów wzdłuż całego przebiegu rzeki Rospudy i jezior powiązanych z rzeką; – silne zagrożenie suszą
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – racjonalna polityka przestrzenna, tworzenie planów miejscowych na terenach rozwojowych; – poprawa dostępności terenów i systemów komunikacji; – możliwość pozyskania funduszy w nowej perspektywie finansowej; – stworzenie spójnej oferty turystycznej oraz rozwój i rozbudowa zaplecza rekreacyjnego i okołoturystycznego; – tworzenie i rozbudowa istniejących tras turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – przewlekłość procedur lokalizacyjnych inwestycji oraz ograniczenia realizacji inwestycji ze względu na istniejące programy ochrony środowiska (np. Natura 2000); – duże koszty opracowania planów zagospodarowania przestrzennego; – małe wykorzystywanie alternatywnych (dla tradycyjnie stosowanych) źródeł energii; – niestabilność warunków ekonomiczno-prawnych dla działalności gospodarczej

Sfera społeczna	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - wzrastający poziom życia mieszkańców (coraz lepszy dostęp mieszkańców do infrastruktury); - podnoszenie poziomu wykształcenia przez mieszkańców gminy; - duża świadomość społeczna lokalnego dziedzictwa kulturowego; - funkcjonowanie placówek kulturalnych zapewniających zagospodarowanie czasu wolnego; - rosnąca liczba mieszkań; - stosunkowo niski poziom bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> - niekorzystne zmiany demograficzne (ujemne saldo migracji oraz ujemny przyrost naturalny); - starzenie się społeczeństwa; - niedostateczny poziom wykształcenia mieszkańców; - niski udział mieszkańców pracujących poza rolnictwem; - niski poziom aktywności społecznej; - niski poziom wiedzy mieszkańców w zakresie edukacji ekologicznej; - niewystarczający system aktywizacji osób starszych oraz dorosłych; - niewystarczająca oferta zagospodarowania czasu wolnego dzieci, młodzieży i dorosłych, a także seniorów; - niewystarczająca oferta zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży; - niedostateczne wyniki egzaminów zewnętrznych osiągane przez uczniów
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - lokalizacja gminy na terenach atrakcyjnych turystycznie; - rozwój rolnictwa ekologicznego; - wzrastające zapotrzebowanie na wypoczynek w gospodarstwach rolnych; - stworzenie spójnej oferty turystycznej oraz rozwój i rozbudowa zaplecza rekreacyjnego i okołoturystycznego zapewniających dodatkowe dochody dla mieszkańców gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - niekorzystne ogólnopolskie zmiany demograficzne; - zbyt mała różnica między najniższym wynagrodzeniem, a wysokością świadczeń socjalnych; - rosnące koszty pracy; - ucieczka ludzi młodych z obszarów wiejskich do większych miast; - niewystarczające zainteresowanie ofertą inwestycyjną gminy

Sfera gospodarcza	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - czyste środowisko naturalne; - wysokie walory środowiska naturalnego; - znaczny odsetek gospodarstw rolnych powyżej 15 ha; - wyznaczone tereny inwestycyjne 	<ul style="list-style-type: none"> - niski wskaźnik przedsiębiorczości mieszkańców; - przewaga osób zatrudnionych w rolnictwie; - występowanie trudnych warunków dla rozwoju rolnictwa, zagrożenie wystąpieniem susz; - niewystarczający stan infrastruktury oraz bazy turystycznej; - znaczne rozdrobnienie gospodarstw rolnych; - niewystarczająca powierzchnia terenów inwestycyjnych; - zagrożenie powodziowe – możliwość zalania upraw
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - możliwość pozyskania funduszy w nowej perspektywie finansowej; - lokalizacja gminy na terenach atrakcyjnych turystycznie; - wzrastające zapotrzebowanie na wypoczynek w gospodarstwach rolnych, - transfer nowych technologii do rolnictwa zmierzających do modernizacji zaplecza technicznego; - stworzenie spójnej oferty turystycznej oraz rozwój i rozbudowa zaplecza rekreacyjnego i okołoturystycznego; - tworzenie i rozbudowa istniejących tras turystycznych; - położenie w sąsiedztwie specjalnej strefy ekonomicznej 	<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczające zainteresowanie ofertą inwestycyjną gminy, brak jednej oferty turystycznej na terenie powiatu suwalskiego; - niestabilność warunków ekonomiczno-prawnych dla działalności gospodarczej; - zbyt mała różnica między najniższym wynagrodzeniem, a wysokością świadczeń socjalnych; - rosnące koszty pracy

Infrastruktura techniczna	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - efektywny system gospodarki odpadami, funkcjonowanie PSZOK; - rozwój sieci wodociągowej; - wzrost długości odcinków utwardzonych na drogach przebiegających przez gminę; - podłączenie znacznej liczby budynków do sieci kanalizacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczająca długość sieci kanalizacyjnej oraz ilość przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szczelnych szamb; - niewystarczający poziom izolacyjności budynków użyteczności publicznej oraz obiektów prywatnych; - niewystarczający poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej oraz w budynkach indywidualnych; - niewystarczający poziom efektywności energetycznej części budynków indywidualnych; - niedostateczny stan techniczny zabytków; - niedostateczny stan dróg oraz infrastruktury drogowej (chodniki, ścieżki rowerowe, oświetlenie); - brak sieci gazowej; - niewystarczająca przepustowość istniejącej oczyszczalni związana z rosnącymi potrzebami mieszkańców
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - racjonalna polityka przestrzenna, tworzenie planów miejscowych na terenach rozwojowych, - poprawa dostępności terenów i poprawa systemów komunikacji, - możliwość pozyskania funduszy w nowej perspektywie finansowej, - budowa interkonektora gazowego w/c Polska – Litwa, co stworzy szanse budowy systemu dystrybucyjnego gazu ziemnego dla gmin w północnej części województwa 	<ul style="list-style-type: none"> - przewlekłość procedur lokalizacyjnych inwestycji oraz ograniczenia realizacji inwestycji ze względu na istniejące programy ochrony środowiska (np. Natura 2000), - duże koszty opracowania planów zagospodarowania przestrzennego, - małe wykorzystywanie alternatywnych (dla tradycyjnie stosowanych) źródeł energii, - zmiany prawa powodujące zmniejszenie opłacalności wykorzystania odnawialnych źródeł energii

Infrastruktura społeczna, jakość życia mieszkańców	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - funkcjonowanie szlaków turystycznych; - funkcjonowanie placówki wychowania przedszkolnego oraz żłobka; - funkcjonowanie szkoły podstawowej z dobrą bazą dydaktyczną; - funkcjonowanie jednostek kulturalnych zapewniających zagospodarowanie czasu wolnego; - funkcjonowanie ośrodka zdrowia; - funkcjonowanie Ochotniczych Straży Pożarnych zapewniających bezpieczeństwo mieszkańców; - działalność Posterunku Policji w Bakałarzewie; - rosnąca liczba obiektów sportowych i rekreacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczający poziom wiedzy mieszkańców; - stosunkowo niskie wyniki egzaminów ósmoklasisty; - niewystarczająca oferta w zakresie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci; - niewystarczająca jakość usług medycznych dostępnych na terenie gminy; - niedostateczne wyposażenie jednostek OSP; - niewystarczający system aktywizacji osób starszych, dorosłych oraz młodzieży
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - możliwość pozyskania funduszy w nowej perspektywie finansowej; - zwiększenie współpracy Gminy Bakałarzewo z organizacjami pozarządowymi; - przeznaczenie dodatkowych środków finansowych na dofinansowanie inicjatyw organizacji pozarządowych 	<ul style="list-style-type: none"> - zmiany przepisów prawnych dotyczących polityki finansowej jednostek samorządu terytorialnego

3. ROZWÓJ STRATEGICZNY GMINY BAKAŁARZEWO

3.1. WIZJA ROZWOJU

Wizja rozwoju Gminy Bakałarzewo jest stanem docelowym, który zostanie osiągnięty z wykorzystaniem możliwości i zasobów gminy w perspektywie do roku 2030. Zdefiniowana wizja stawia do realizacji cele i wyznacza kierunki działania, które wygenerują wzrost poziomu jakości życia obecnych mieszkańców, a także zachęci do osiedlania się nowych. Spowoduje tym samym wzrost atrakcyjności turystycznej oraz inwestycyjnej gminy.

Wizja rozwoju gminy została zdefiniowana następująco:

Gmina Bakałarzewo jest czystym, przyjaznym i bezpiecznym miejscem, otwartym na potrzeby wszystkich uczestników życia społeczno-gospodarczego, o wysokiej jakości usługach społecznych, rozbudowanej i proekologicznej infrastrukturze technicznej, korzystającym z walorów otaczającej przyrody i mądrze gospodarującym jej zasobami.

Do roku 2030 Gmina Bakałarzewo będzie czystym i przyjaznym dla środowiska ośrodkiem, dzięki czemu stworzy wysokiej jakości przestrzeń do życia dla obecnych i nowych mieszkańców. Będzie to obszar spójny społecznie i terytorialnie, bazujący na kapitale intelektualnym oraz potencjale turystycznym, zapewniający wysoką jakość życia mieszkańców. Będzie to teren o zachowanych walorach krajobrazowych, przyrodniczych i kulturowych, zapewniający harmonijny rozwój poszczególnych miejscowości.

3.2. MISJA ROZWOJU

Misja rozwoju Gminy Bakałarzewo została zdefiniowana następująco:

Gmina rozwijająca się w sposób dynamiczny w oparciu o lokalne zasoby przyrodnicze i kulturowe, zapewniająca wysoki standard życia mieszkańców, dostęp do wysokiej jakości infrastruktury technicznej i społecznej, zapewniająca adekwatną do potrzeb ofertę zagospodarowania czasu wolnego mieszkańców

Misja Strategii warunkuje sformułowanie kierunków bezpośrednich i pośrednich działań – celów strategicznych i operacyjnych. Gmina Bakalarzewo za pomocą wyznaczonych celów będzie dążyć do podwyższenia jakości życia mieszkańców w taki sposób, aby poszczególne dziedziny życia i gospodarki wzajemnie się uzupełniały i przenikały w celu stworzenia kompleksowej poprawy warunków. Korzystne położenie geograficzne (w niewielkiej odległości od granicy Polski i Litwy) oraz bogate walory przyrodniczo – kulturowe (liczne obszary i obiekty podlegające ochronie, bogate tradycje) powodują, iż gmina jest atrakcyjnym miejscem, zarówno pod względem turystycznym, jak i gospodarczym. Świadomość ekologiczna mieszkańców oraz czyste i zadbane środowisko będą sprzyjać naturalnej produkcji rolnej, a bogate walory krajobrazu zdeterminują możliwości rozwoju w kierunku turystyki, ekoturystyki i agroturystyki stanowiącej jeden ze składników rozwoju ekonomicznego.

Gmina Bakalarzewo aspiruje do wysoko rozwiniętej turystyki i agroturystyki poprzez wykorzystanie walorów przyrodniczych, zachowując i rozbudowując ład ekologiczny. Ponadto, gmina będzie dążyć do stworzenia warunków rozwoju dla handlu i gastronomii, zwłaszcza w sektorze rolnictwa, a także do wykorzystania potencjału obszaru terytorialnego. Gmina dążyć będzie do rozwiązywania problemów społecznych, stymulowania aktywności zawodowej sprzyjającej włączeniu społecznemu oraz podniesienia jakości życia mieszkańców, zwiększenia oferty zagospodarowania czasu wolnego oraz podniesienia poziomu edukacji. Gmina przystąpi także do kompleksowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych, co pozwoli na równomierny rozwój poszczególnych miejscowości. Planuje się rewitalizację następujących miejscowości: Bakalarzewo, Matłak, Karasiewo, Nowa Kamionka, Stara Kamionka, Płociczno, Nieszki, Stary Skazdub, Zdręby, Stara Chmielówka.

Ważnym aspektem będzie także rozwój infrastruktury technicznej, w tym przebudowa i modernizacja dróg oraz poprawa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej. Zapewniony będzie także rozwój infrastruktury drogowej, w tym chodników, dróg rowerowych, oświetlenia ulicznego.

Dotychczas przeprowadzone inwestycje w sposób znaczący podnoszą atrakcyjność inwestycyjną gminy. Przeprowadzona analiza SWOT wskazuje jednak obszary wymagające dalszej pracy i interwencji, koniecznych do utrzymania właściwej polityki prorozwojowej. Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej w wielu sferach pokazuje bardzo pozytywne zjawiska zachodzące na terenie gminy (np. intensywnie prowadzone inwestycje, zwiększanie dostępu do infrastruktury technicznej). Analiza wewnętrznych czynników warunkujących zrównoważony rozwój gminy w wielu przypadkach pokazuje dynamiczne i prorozwojowe trendy. Jednak analiza czynników zewnętrznych wskazuje na pojawiające się

zagrożenia zahamowania procesów przyczyniających się do dalszej, zrównoważonej polityki prorozwojowej gminy. Pogłębiający się od wielu lat kryzys strefy euro, trwająca konsolidacja finansów publicznych oraz proces oddłużania sektora prywatnego, pandemia COVID-19 oraz obecne działania wojenne na Ukrainie, negatywnie wpływają na jednostki zarządzania administracją publiczną na wszystkich szczeblach. Wpływ ten odczuwają również mieszkańcy gminy, czyli konsumenci oraz przedsiębiorcy, którzy napotykać liczne problemy, w szczególności z uwagi na znaczny spadek dynamiki udzielanych kredytów przez banki, wzrost cen oraz problemy na rynku pracy. Czynnikiem zewnętrznym, które mogą utrzymać spowolnienie gospodarcze na rynkach Europy są pogarszające się perspektywy wzrostu dla krajów strefy euro, jak również ogólna niekorzystna sytuacja polityczna w niektórych krajach na świecie, która w sposób znaczący wpływa na wszystkie rynki finansowe. Wskazuje to na konieczność podjęcia działań prewencyjnych oraz rozważnego planowania przyszłości gminy.

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Bakalarzewo, wyniki przeprowadzonych badań ankietowych oraz przeprowadzona analiza SWOT pozwoliły na wyznaczenie celów, które w znaczący sposób wpływają na jej przyszły rozwój gospodarczy, społeczny, ekologiczny i przestrzenny. Wokół wskazanych celów skoncentruje się działalność Gminy Bakalarzewo przy współpracy z partnerami sektora publicznego, prywatnego, trzeciego sektora oraz społeczeństwem.

3.3. CELE STRATEGII

W ramach Strategii Rozwoju Gminy Bakalarzewo zostały wyznaczone następujące cele strategiczne, cele operacyjne oraz kierunki działań:

Cel strategiczny I. Zapewnienie nowoczesnej infrastruktury technicznej niezbędnej do dalszego rozwoju gminy

- Cel operacyjny I.1 Rozwój infrastruktury komunikacyjnej oraz poprawa dostępności i atrakcyjności transportu zbiorowego:
- Kierunki działań:
 - współpraca z zarządem dróg powiatowych i wojewódzkich przy ich przebudowie, rozbudowie i modernizacji,
 - modernizacja i poprawa stanu technicznego istniejącej gminnej infrastruktury drogowej – budowa, przebudowa, rozbudowa, zmiana nawierzchni i modernizacja dróg,

- budowa i modernizacja infrastruktury towarzyszącej: chodników, oświetlenia ulicznego,
 - modernizacja i poprawa oznakowania istniejących i budowa nowych ścieżek rowerowych,
 - poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego,
 - poprawa bezpieczeństwa na skrzyżowaniach,
 - zwiększenie ilości miejsc parkingowych,
 - zapewnienie dostępności przystanków komunikacji zbiorowej,
 - ograniczenie emisji CO₂ poprzez zwiększenie udziału ekologicznych środków transportu, w tym wykorzystywanych do dowożenia dzieci do szkół.
- Cel operacyjny I.2 Rozbudowa systemów wodno-kanalizacyjnych:
- Kierunki działań:
- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków oraz budowa szamb,
 - modernizacja sieci wodociągowej,
 - rozbudowa stacji uzdatniania wody,
 - budowa sieci kanalizacyjnej,
 - budowa nowej oczyszczalni ścieków.
- Cel operacyjny I.3 Poprawa warunków w zakresie gospodarki przestrzennej:
- Kierunki działań:
- inwentaryzacja gruntów, bazy lokalowej, infrastruktury towarzyszącej mającej potencjał do wykorzystania i inwestycji w działalności gospodarczej w celu uwzględnienia jej w ofercie inwestycyjnej,
 - tworzenie kolejnych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie nowych terenów pod działalność gospodarczą,
 - uzbrajanie terenów stref potencjalnej aktywności gospodarczej,
 - systematyczne wyznaczanie terenów pod budownictwo jednorodzinne,
 - rozwój terenów pod budownictwo mieszkaniowe oraz poprawa standardu istniejących zasobów mieszkaniowych,
 - tworzenie planów zagospodarowania przestrzennego pod kątem infrastruktury turystycznej, wskazujących funkcje kluczowych dla gminy obszarów o wysokich walorach przyrodniczych z uwzględnieniem uwarunkowań ich ochrony, w celu odpowiedniego zorganizowania ruchu turystycznego i okołoturystycznego,
 - rewitalizacja obszarów zdegradowanych wymagających poprawy i przystosowania do pełnienia nowych funkcji.

- Cel operacyjny I.4 Rozwój infrastruktury i technologii informacyjno – komunikacyjnych:
- Kierunki działań:
 - zapewnienie dostępu do szerokopasmowego Internetu na terenie Gminy Bakałarzewo,
 - zapewnienie powszechnego dostępu do e-usług i e-administracji,
 - nawiązanie współpracy z partnerami świadczącymi nowoczesne usługi telekomunikacyjne,
 - cyfryzacja urzędu gminy.

Cel strategiczny II. Zwiększenie kreatywności i konkurencyjności mieszkańców, zmniejszenie skali występujących problemów społecznych

- Cel operacyjny II.1 Rozwiązywanie problemów społecznych i stymulowanie aktywności zawodowej sprzyjającej włączeniu społecznemu:
- Kierunki działania:
 - zapewnienie sprawnego systemu pomocy społecznej,
 - tworzenie, udoskonalanie i realizacja programów pomocy rodzinie i pomocy społecznej przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu,
 - współpraca przy wdrażaniu programów przeciwdziałania bezrobociu, wsparcie bezrobotnych w poszukiwaniu pracy,
 - wprowadzenie działań mających na celu ograniczenie patologii społecznych poprzez profilaktykę, np. grupy wsparcia, profesjonalne doradztwo prawne, zawodowe, pomoc psychologiczną, poradnictwo, mediacje i inne,
 - wsparcie opieki nad dziećmi (poprawa dostępu do usług przedszkolnych i opieki nad małym dzieckiem, rozwój działalności żłobka) oraz nad osobami starszymi (formy instytucjonalne, rodzinne, pomoc sąsiedzka i inne),
 - wspieranie działań związanych z aktywizacją zawodową społeczności wiejskiej oraz działań mających na celu zwiększenie adaptacji do nowych zawodów i mobilności mieszkańców,
 - podnoszenie kwalifikacji mieszkańców, w szczególności w zakresie obsługi ruchu turystycznego, handlu i rzemiosła oraz zawodów nierolniczych, kształtowanie postaw rynkowych i innowacyjnych,
 - budowanie przyjaznej polityki dla przedsiębiorców inwestujących w zawodowy rozwój zasobów ludzkich i system szkoleń,
 - zwiększenie absorpcji środków z Unii Europejskiej na programy służące podnoszeniu kwalifikacji osób pozostających bez pracy.

- Cel operacyjny II.2. Podniesienie poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych społeczności:
- Kierunki działania:
 - stymulowanie wymiany doświadczeń w zakresie efektywnego przygotowania młodzieży do życia zawodowego,
 - organizacja zajęć pozalekcyjnych, wyrównawczych, szkoleniowych, rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży w obiektach placówek oświatowych i kulturalnych,
 - wspieranie i promocja innowacyjnych form kształcenia (np. e-edukacja),
 - podnoszenie kwalifikacji nauczycieli oraz pracowników urzędu gminy, w tym w zakresie zdolności cyfrowych.

- Cel operacyjny II.3. Poprawa poziomu opieki zdrowotnej:
- Kierunki działania:
 - poprawa jakości i dostępu do usług pielęgniarskich i stomatologicznych w szkołach,
 - poprawa jakości usług podstawowej opieki medycznej.

- Cel operacyjny II.4. Podniesienie jakości usług oraz poprawa dostępności opieki żłobkowej i edukacji przedszkolnej:
- Kierunki działania:
 - rozwój systemu opieki nad małym dzieckiem (żłobków, punktów żłobkowych), wspieranie powstania rodzinnych dziennych punktów opieki nad dzieckiem na terenie gminy,
 - rozwój różnych form wychowania przedszkolnego,
 - dostosowanie ilości placówek przedszkolnych i żłobkowych oraz godzin ich funkcjonowania do potrzeb mieszkańców oraz poprawa dostępności tych miejsc,
 - racjonalizacja struktury placówek oświatowych w zależności od zmian struktury demograficznej,
 - podniesienie jakości oferty edukacji przedszkolnej oraz dostosowanie jej do zmieniających się potrzeb lokalnej społeczności (uzupełnienie o zajęcia korekcyjne, językowe, prozdrowotne, proekologiczne, sportowe i inne),
 - stymulowanie aktywności organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na projekty skierowane do dzieci w wieku przedszkolnym i żłobkowym.

– Cel operacyjny II.5 Rozwój i poszerzenie funkcji obiektów dydaktycznych, kulturalnych oraz sportowo-rekreacyjnych, stworzenie profesjonalnej oferty:

– Kierunki działania:

- modernizacja i rozbudowa infrastruktury bazy oświatowej oraz doposażenie w sprzęt komputerowy, audiowizualny i pomoce dydaktyczne,
- zapewnienie wysokiego poziomu usług edukacyjnych oraz stworzenie oferty edukacji pozaszkolnej (zajęcia pozalekcyjne, sportowe, kursy, zajęcia taneczne, aktorskie i inne) na bazie gminnych placówek oświatowych i kulturalnych skierowane do dzieci, dorosłych, osób starszych, niepełnosprawnych,
- wspieranie młodzieży najzdolniejszej (system nagród i stypendiów),
- wsparcie młodzieży mniej uzdolnionej (dodatkowe zajęcia wyrównawcze),
- budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury sportowo – rekreacyjnej (skatepark, miejsca rekreacji ruchowej),
- wspieranie form aktywności ruchowej dla dzieci i młodzieży,
- rozbudowa świetlic wiejskich, rozwój ich oferty,
- wzmocnienie współpracy i przedsięwzięć społecznych lokalnie działających podmiotów sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego,
- poszukiwanie nowych, atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży i dorosłych, osób starszych i niepełnosprawnych,
- likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych ruchowo,
- poszerzenie istniejącej oferty dla mieszkańców gminy (organizacja wystaw, koncertów, promocja czytelnictwa i uzupełnienie punktów bibliotecznych) z uwzględnieniem włączenia w przedsięwzięcia kulturalne osób niepełnosprawnych oraz starszych,
- promocja sportu i aktywnego wypoczynku, wspieranie działalności klubów sportowych, zwiększenie ilości animatorów sportowych, trenerów,
- zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania przedsięwzięć edukacyjnych, kulturalnych i sportowych,
- zagospodarowanie terenów rekreacyjnych, w tym budowa plaż i stanic wodnych.

– Cel operacyjny II.6 Rozwijanie tożsamości i zwiększanie integracji społeczności lokalnej:

– Kierunki działania:

- współpraca w zakresie ochrony zabytków oraz miejsc pamięci,
- integracja mieszkańców wokół działalności organizacji trzeciego sektora,
- wspieranie inicjatyw oddolnych organizacji wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych,

- wdrożenie systemu działań aktywizujących osoby starsze oraz kultywowanie tradycji i tożsamości lokalnej społeczności,
- promocja postaw prospołecznych i obywatelskich,
- wdrożenie działań przeciwko dyskryminacji społeczeństwa, w tym kobiet, osób niepełnosprawnych, likwidowanie barier społecznych,
- wdrożenie działań mających na celu integrację mieszkańców gminy z nowo osiedlonymi,
- poprawa estetyki przestrzeni, tworzenie „serc miejscowości”, placów zabaw, skwerów i innych jako miejsc spędzania wolnego czasu dzieci, młodzieży i dorosłych,
- rewitalizacja obszarów zdegradowanych, podniesienie poziomu kapitału społecznego na tym terenie,
- wspieranie i promowanie działalności istniejącego koła gospodyń wiejskich oraz tworzenie kolejnych,
- wspieranie i promowanie lokalnych twórców,
- wspieranie i promowanie tradycji mniejszości narodowych.

Cel strategiczny III. Rozwój infrastruktury wykorzystywanej na cele gospodarcze, zwiększenie przedsiębiorczości mieszkańców

- Cel operacyjny III.1 Rozwój i wzrost konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw:
- Kierunki działania:
 - wsparcie wykorzystania potencjału obszaru terytorialnego Gminy Bakalarzewo,
 - wsparcie zróżnicowania działalności gospodarczej w kierunku działalności nierolniczej,
 - zapewnienie mikro, małym i średnim przedsiębiorcom wsparcia instytucjonalnego, pomoc i ułatwienie dostępu do informacji o możliwościach pozyskania środków na utworzenie lub rozwój firmy, w tym środków z Powiatowego Urzędu Pracy, środków przeznaczonych na rozwój obszarów wiejskich i innych funduszy Unii Europejskiej,
 - wsparcie i promocja postaw przedsiębiorczości, tworzenie miejsc pracy.
- Cel operacyjny III.2 Wsparcie rozwoju sektora usług rolno – spożywczych, handlu i rzemiosła:
- Kierunki działania:
 - stymulowanie działań mających na celu utworzenie na terenie gminy centrum usług, handlu, gastronomii i rzemiosła poprzez aktywne poszukiwanie inwestorów,

- pomoc w zakresie pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania dla przedsiębiorców, stworzenie profesjonalnego doradztwa,
 - wsparcie rozwoju usług rolno – spożywczych, handlu i rzemiosła wysokiej jakości poprzez promocję nowoczesnych technologii.
- Cel operacyjny III.3 Stworzenie atrakcyjnej oferty turystycznej, agroturystycznej i ekoturystycznej gminy w oparciu o zasoby przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz innowacyjne ich wykorzystanie:
- Kierunki działania:
- wspieranie rozwoju infrastruktury turystyczno - rekreacyjnej, bazy noclegowej oraz gastronomicznej,
 - budowa ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych, rozbudowa istniejących szlaków turystycznych,
 - wspieranie rozwoju oferty usługowej wzdłuż szlaków turystycznych,
 - budowa punktów widokowych, parkingów w pobliżu tras turystycznych w miejscach atrakcyjnych krajobrazowo,
 - współpraca z partnerami w zakresie zagospodarowania terenu wokół zbiorników wodnych pod kątem turystyki i rekreacji (przystań, zagospodarowanie plaży, wiaty, miejsca integracji i rekreacji, miejsca na ogniska i inne),
 - wspieranie utworzenia wraz z innymi gminami zintegrowanej informacji turystycznej i promocji gminy,
 - poprawa oznakowania atrakcji turystycznych gminy oraz dróg dojazdowych,
 - wykorzystanie potencjału lokalnych kapel, zespołów ludowych, śpiewaczych, a także zdefiniowanych produktów turystycznych do promocji turystycznej gminy,
 - stworzenie spójnej, kompleksowej oferty turystycznej z uwzględnieniem turystyki kulturowej, aktywnej, rekreacyjnej, specjalistycznej, jak również konferencyjnej,
 - organizacja rajdów pieszych, rowerowych i ich promocja,
 - zagospodarowanie plaż gminnych oraz rozwój gminnej infrastruktury turystycznej;
 - nawiązanie współpracy z podmiotami branży turystycznej, wojewódzkimi i centralnymi punktami informacji turystycznej w celu efektywnej dystrybucji oferty.

Cel strategiczny IV. Zapewnienie środowiska naturalnego wysokiej jakości, ochrona wartości przyrodniczych i historycznych

- Cel operacyjny IV.1 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego, racjonalna gospodarka zasobami oraz zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa mieszkańców:
- Kierunki działań:
 - zachowanie ciągłości terenów otwartych, ciągów ekologicznych, istniejących na terenie gminy cieków wodnych i użytków zielonych,
 - uporządkowanie systemu odprowadzania wód opadowych,
 - dalsza realizacja programu usuwania azbestu,
 - wspieranie działań mających na celu ochronę środowiska przyrodniczego i krajobrazu,
 - wspieranie racjonalnej gospodarki zasobami wodnymi,
 - promocja i wspieranie ekologicznych przedsięwzięć inwestycyjnych,
 - rozbudowa systemów wodociągowych,
 - rozbudowa stacji uzdatniania wody,
 - budowa przydomowych oczyszczalni ścieków oraz budowa szamb na terenach o rozproszonej zabudowie,
 - budowa sieci kanalizacyjnej oraz nowej oczyszczalni ścieków,
 - prowadzenie i monitorowanie racjonalnej gospodarki odpadami,
 - edukacja mieszkańców z zakresu naturalnych zasobów środowiska oraz ich ochrony,
 - wsparcie rolnictwa ekologicznego oraz wdrażania programów rolno – środowiskowych,
 - termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, komunalnych oraz obiektów indywidualnych i budynków wielorodzinnych;
 - zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii;
 - zmniejszenie ilości pieców powodujących znaczne zanieczyszczenie środowiska,
 - monitorowanie oraz przeciwdziałanie tworzeniu dzikich wysypisk śmieci,
 - zmeliorowanie użytków rolnych dla zwiększenia retencji glebowej, nie pogarszając stanu środowiska, z uwzględnieniem konieczności osiągnięcia celów środowiskowych w jednolitych częściach wód,
 - promocja Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej,
 - budowa sieci gazowniczej (uzależniona od realizacji inwestycji w zakresie sieci przesyłowej),
 - zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych,
 - retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych,

- realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększenia lub odtwarzania naturalnej retencji,
 - wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych,
 - opracowanie lub aktualizacja dokumentów strategicznych z zakresu ochrony środowiska, w tym obejmujących zagadnienia gospodarki wodami,
 - doposażenie jednostek OSP w sprzęt ratowniczo – gaśniczy,
 - remont remiz OSP.
- Cel operacyjny IV.2 Renowacja i ochrona dziedzictwa historycznego i obiektów zabytkowych:
- Kierunki działań:
- odnowa i konserwacja obiektów zabytkowych i historycznych przy współudziale partnerów prywatnych, publicznych oraz trzeciego sektora z wykorzystaniem środków Unii Europejskiej i innych dotacji,
 - ochrona dziedzictwa kulturowego oraz zwiększenie roli zabytków w ofercie turystycznej gminy.
- Cel operacyjny IV.3 Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii:
- Kierunki działań:
- zwiększenie udziału innowacyjnych technologii z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii,
 - promocja innowacyjnych technologii grzewczych jako naturalnego źródła energii cieplnej i jej pozytywnego wpływu na środowisko naturalne,
 - wspieranie przedsięwzięć budowy odnawialnych źródeł energii na terenie gminy,
 - modernizacja infrastruktury oświetlenia ulicznego,
 - zmniejszenie ilości pieców powodujących znaczne zanieczyszczenie środowiska.
- Cel operacyjny IV.4 Promocja ochrony środowiska, postaw proekologicznych i zdrowego trybu życia:
- Kierunki działań:
- zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców, w szczególności edukacji ekologicznej,
 - organizacja zajęć terenowych dla uczniów placówek oświatowych w ekologicznych gospodarstwach rolnych,

- wdrożenie w placówkach oświatowych zajęć z zasad prawidłowego odżywiania i upowszechniania kultury sportu,
- promocja ochrony środowiska i zdrowego trybu życia,
- organizacja akcji sprzątania świata,
- organizacja akcji informacyjnych,
- organizacja konkursów o tematyce przyrodniczej i ekologicznej.

Sformułowane powyżej strategiczne kierunki rozwoju gminy wynikają z założenia, że stabilna i długofalowa realizacja opracowanych celów strategicznych i operacyjnych przyniesie wymierne efekty poprawy jakości życia mieszkańców. Kształt merytoryczny strategii rozwoju gminy stanowi i opisuje kierunkowe działania gminy, które docelowo zapewnią jej oczekiwany zrównoważony wieloaspektowy rozwój.

3.4. PLANOWANE PROJEKTY

W ramach prac nad przygotowaniem Strategii Rozwoju Gminy Bakalarzewo zostały sformułowane zadania inwestycyjne przewidziane do realizacji do 2030 r. Planowane inwestycje przedstawiają się następująco:

- 1) Asfaltowanie (przebudowa) dróg gminnych.
- 2) Budowa nowej oczyszczalni ścieków Bakalarzewie.
- 3) Rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy.
- 4) Generalny remont budynku Szkoły Podstawowej w Bakalarzewie.
- 5) Budowa skateparku i miejsca rekreacji ruchowej w Bakalarzewie.
- 6) Budowa miejsc postojowych w Bakalarzewie.
- 7) Budowa kładki pieszo-rowerowej przez jezioro Sumowo w Bakalarzewie.
- 8) Gruntowny remont budynku po byłej szkole w Zdrębach wraz z zagospodarowaniem otoczenia.
- 9) Rozbudowa oświetlenia ulicznego solarnego na terenie gminy.
- 10) Remont budynków użyteczności publicznej – poprawa efektywności energetycznej.
- 11) Remont remiz Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP) na terenie gminy.
- 12) Budowa ścieżek rowerowych na terenie gminy.
- 13) Rozwój gminnej infrastruktury turystycznej.
- 14) Remont istniejących obiektów sportowych.
- 15) Zagospodarowanie budynków po byłych szkołach w Karasiewie i Starej Chmielówce.
- 16) Utrwalanie dziedzictwa lokalnego.
- 17) Rozwój działalności kulturalnej.

18) Doposażenie jednostek OSP w sprzęt ratowniczo – gaśniczy.

19) Zakup autobusów dowożących dzieci do Szkoły Podstawowej w Bakalarzewie.

Wskazane powyżej inwestycje są już skonkretyzowane, jednak w miarę pojawiania się kolejnych potrzeb oraz możliwości pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania, na terenie Gminy Bakalarzewo realizowane będą także inne projekty zgodne z celami i kierunkami działań wskazanymi w rozdziale 3.3. przedmiotowej Strategii.

4. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ, W TYM W WYMIARZE PRZESTRZENNYM ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA

W celu monitorowania realizacji określonych w Strategii Rozwoju Gminy Bakalarzewo na lata 2022-2030 celów, określono następujące mierniki:

Cel strategiczny I. . Zapewnienie nowoczesnej infrastruktury technicznej niezbędnej do dalszego rozwoju gminy:

- długość wyremontowanych i zmodernizowanych dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich (km),
- długość nowo wybudowanych ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych (km),
- ludność korzystająca z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej w % ludności ogółem (%),
- liczba nowych miejsc parkingowych (szt.),
- liczba rozbudowanych gminnych stacji uzdatniania wody (szt.),
- liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szamb (szt.),
- długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej (km),
- długość rozbudowanej/zmodernizowanej sieci wodociągowej (km),
- liczba wybudowanych komunalnych oczyszczalni ścieków (szt.),
- liczba opracowanych planów zagospodarowania przestrzennego (szt.),
- powierzchnia terenów inwestycyjnych (ha),
- powierzchnia terenów przeznaczonych na rozwój funkcji turystycznej (ha),
- powierzchnia terenów zdegradowanych poddanych zabiegom rewitalizacyjnym (ha),
- liczba wdrożonych e-usług (szt.),
- liczba zakupionych ekologicznych autobusów (szt.),
- liczba wybudowanych miejsc parkingowych (szt.).

Cel strategiczny II. Zwiększenie kreatywności i konkurencyjności mieszkańców, zmniejszenie skali występujących problemów społecznych:

- liczba zarejestrowanych w PUP osób bezrobotnych (osoba),
- liczba osób korzystających z pomocy społecznej (osoba),
- liczba dzieci w przedszkolach (osoba),
- liczba dzieci w punktach żłobkowych/ żłobkach (osoba),
- wartość inwestycji infrastrukturalnych w zakresie wyposażania placówek edukacyjnych (w tym sprzętu technologii teleinformacyjnych) (PLN),
- liczba organizacji pozarządowych zarejestrowanych w rejestrze REGON (szt.),

- liczba godzin zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych, wyrównawczych, szkoleniowych, rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży w obiektach placówek oświatowych i kulturalnych (godzina),
- liczba wybudowanych nowych elementów infrastruktury sportowo – rekreacyjnej (szt.),
- liczba rozbudowanych świetlic wiejskich (szt.),
- liczba budynków dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo (szt.),
- liczba zorganizowanych imprez sportowych (szt.),
- liczba stworzonych terenów rekreacyjnych (w tym plaż i stanic wodnych) (szt.),
- liczba działających na terenie gminy kół gospodyń wiejskich (szt.).

Cel strategiczny III. Rozwój infrastruktury wykorzystywanej na cele gospodarcze, zwiększenie przedsiębiorczości mieszkańców:

- liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON (szt.),
- liczba gospodarstw rolnych zrzeszonych w grupach producenckich i kooperacyjnych (szt.),
- liczba utworzonych miejsc pracy poza rolnictwem (szt.),
- liczba zakładów przetwórstwa rolno - spożywczego i rzemiosła (szt.),
- liczba przeprowadzonych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym – szkoleń, warsztatów, konferencji (szt.),
- liczba obiektów prowadzących obsługę ruchu turystycznego, w tym gospodarstw agroturystycznych (szt.),
- wartość inwestycji przeznaczonych na budowę i modernizację infrastruktury turystycznej (PLN),
- liczba instytucji i podmiotów zaangażowanych w tworzenie i funkcjonowanie systemu promocji inwestycyjnej i gospodarczej gminy (szt.),
- liczba rozbudowanych szlaków turystycznych (szt.),
- liczba wybudowanych punktów widokowych, parkingów w pobliżu tras turystycznych w miejscach atrakcyjnych krajobrazowo (szt.).

Cel strategiczny IV. Zapewnienie środowiska naturalnego wysokiej jakości, ochrona wartości przyrodniczych i historycznych:

- liczba rozbudowanych gminnych stacji uzdatniania wody (szt.),
- liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szamb (szt.),
- długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej (km),
- długość rozbudowanej/zmodernizowanej sieci wodociągowej (km),
- liczba wybudowanych komunalnych oczyszczalni ścieków (szt.),

- liczba obiektów użyteczności publicznej, w których przeprowadzono termomodernizację (szt.),
- liczba obiektów indywidualnych objętych działaniami termomodernizacyjnymi (szt.),
- liczba obiektów komunalnych objętych działaniami termomodernizacyjnymi (szt.),
- liczba odnowionych obiektów zabytkowych i historycznych (szt.),
- liczba gospodarstw domowych korzystających z ekologicznych technologii grzewczych (szt.),
- liczba powstałych na terenie gminy źródeł energii odnawialnej (szt.),
- powierzchnia zrekultywowanych terenów przyrodniczo zdegradowanych (ha),
- liczba zorganizowanych działań podnoszących świadomość ekologiczną (konkursy, akcje informacyjne) (szt.),
- liczba wyposażonych jednostek OSP (szt.).

5. WYMIAR PRZESTRZENNY STRATEGII

5.1. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY BAKAŁARZEWO

Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej służy zobrazowaniu przestrzennej struktury gminy, włączając w to kierunki rozwoju oraz poszczególne zadania inwestycyjne. Wynika on przede wszystkim z zapisów Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bakałarzewo oraz pozostałych dokumentów planistycznych opracowanych na poziomie regionalnym tj. Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej stworzony został w oparciu o elementy stanowiące aspekty struktury gminy takie jak:

- System przyrodniczy,
- System osadniczy,
- System transportowy,
- Kluczowe elementy budujące potencjał ponadregionalny i przewagi konkurencyjne gminy,
- Zidentyfikowane obszary wymagające rozwiązania sytuacji problemowej,
- Rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej gminy.

Zgodnie z zapisami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego Gmina Bakałarzewa została wskazana jako obszar funkcjonalny wymagający restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji przy użyciu instrumentów właściwych polityce regionalnej - **obszar o najniższej dostępności transportowej do ośrodka wojewódzkiego**. Jest to także **wiejski obszar funkcjonalny, obszar funkcjonalny cenny przyrodniczo (uzupełniający korytarz ekologiczny)** oraz **obszar funkcjonalny przygraniczny**.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego wskazuje też, że miejscowość gminna Bakałarzewo wchodzi w skład grupy miejscowości z infrastrukturą funkcji ponadlokalnych, tj. z infrastrukturą turystyki i wypoczynku o znaczeniu regionalnym i krajowym, bazującymi na walorach dziedzictwa kulturowego, walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz rozwijającej się infrastrukturze hotelarskiej i zabudowie letniskowej. Gmina Bakałarzewo została także zaliczona do rejonu turystycznego o znaczeniu regionalnym – III.12 Dolina Rospudy.

Z kolei Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bakalarzewo wskazuje, że w celu zapewnienia ładu przestrzennego w kształtowaniu zagospodarowania gminy oraz utrzymania i zapewnienia harmonijnego rozwoju struktur przestrzennych jednostek osadniczych, przy jednoczesnym zachowaniu walorów krajobrazowych, przyrodniczych i kulturowych, należy przyjąć następujące zasady:

- 1) kreowanie nowej zabudowy z uwzględnieniem charakteru i stylu stosowanego w danej miejscowości;
- 2) lokalizowanie nowej zabudowy w obrębie obszarów już zabudowanych oraz mających dostęp do dróg;
- 3) kreowanie lokalnych centrów wsi, szczególnie tych leżących przy głównych ciągach komunikacyjnych i turystycznych, poprzez modernizację i budowę infrastruktury technicznej oraz lokalizowanie usług obsługi mieszkańców i turystów;
- 4) racjonalne wykorzystanie terenów najbardziej atrakcyjnych turystycznie - powiększenie ilości i powierzchni terenów rekreacyjno-turystyczno-wypoczynkowych oraz poprawa standardu istniejącej zabudowy rekreacyjnej i turystycznej;
- 5) poprawa standardu infrastruktury technicznej i drogowej;
- 6) skanalizowanie i zwodociągowanie gminy.

Przewiduje się następujące podstawowe kierunki zagospodarowania:

- 1) rozwój budownictwa mieszkaniowego i zabudowy zagrodowej,
- 2) rozwój budownictwa letniskowego,
- 3) rozwój działalności rolniczej,
- 4) rozwój usług oraz przemysłu,
- 5) rozwój działalności pozarolniczej.

Uzupełniające kierunki zagospodarowania to:

- 1) utrzymanie estetyki i kompozycji przestrzennej wsi,
- 2) uzbrojenie terenów zabudowanych oraz przeznaczonych pod zabudowę w urządzenia infrastruktury technicznej (wodociąg, kanalizacja, sieć elektroenergetyczna),
- 3) budowa lub rozbudowa systemu komunikacyjnego,
- 4) racjonalne wykorzystanie walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych poprzez promowanie zagospodarowania turystycznego i wypoczynkowego,
- 5) ochrona dziedzictwa kulturowego, służąca utrwalaniu tożsamości gminy i utrzymaniu głównych elementów jego struktury funkcjonalno - przestrzennej,
- 6) ograniczenie lokalizacji inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Na terenie gminy przewidywana jest minimalizacja rozpraszania zabudowy poza istniejące jednostki osadnicze, a także rozwój zabudowy wzdłuż istniejących ciągów komunikacyjnych. Zaleca się dążenie do zagęszczania struktury przestrzennej gminy. Pożądanym jest dalszy rozwój funkcji osadniczych uzupełniony działalnością pozarolniczą (usługową, handlową). Wspierana będzie również intensywnie rozwijająca się zabudowa letniskowa.

Kluczowe elementy budujące potencjał ponadregionalny i przewagi konkurencyjne gminy

W modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy identyfikuje się kluczowe elementy budujące potencjał ponadregionalny oraz przewagę konkurencyjną gminy, przez co stanowią one szczególnie istotne miejsca, obiekty czy dziedziny w zakresie jej rozwoju. Zagadnienia, które mogły zostać przedstawione w sposób przestrzenny umieszczone zostały na modelu, natomiast pozostałe elementy znalazły się w jego części opisowej.

Ośrodek gminny – stanowi on obszar największego rozwoju gminy, w obrębie którego następować będzie wzrost usług oraz przewagi konkurencyjnej gminy. Bakalarzewo pełni funkcję podstawowego ośrodka kulturalnego, administracyjnego i turystycznego gminy. To tutaj skupione są główne podmioty administracyjne oraz jednostki edukacyjne.

Obszary o potencjale dla rozwoju turystyki – to obszary położone wzdłuż rzeki Rospudy, w granicach obszarów chronionego krajobrazu, obszaru NATURA 2000 „Dolina Górnej Rospudy” oraz rezerwatu przyrody „Ruda”. Stanowią one potencjał dla rozwoju turystyki wypoczynkowej, a także kształtowania obszarów o znaczeniu rekreacyjnym. W ich obszarach planuje się szczególny rozwój turystyki letniskowej, z wykorzystaniem istniejących cieków wodnych, a także rozwój szlaków i ścieżek rowerowych, punktów widokowych zapewniających możliwości rozwoju i promocji atrakcji turystycznych Gminy Bakalarzewo. Planowana jest także budowa kładki pieszo – rowerowej przez jezioro Sumowo w Bakalarzewie.

Poprawa jakości dróg wraz z infrastrukturą towarzyszącą – szczególnie ważna, z punktu widzenia rozwoju sieci transportowej w gminie, jest także systematyczna poprawa jakości dróg, chodników, ścieżek rowerowych i oświetlenia. Działania te wpłyną na zwiększenie mobilności mieszkańców oraz przebywających na terenie gminy turystów, a także spowodują zwiększenie bezpieczeństwa na terenie gminy.

Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej – dla podnoszenia atrakcyjności zamieszkania w gminie, zwiększania jakości życia mieszkańców oraz ochrony istniejących zasobów wodnych, szczególnie ważnym zadaniem jest systematyczne podnoszenie jakości gospodarki

komunalnej w gminie. W Strategii zaplanowano działania mające na celu zwiększenie dostępności do ww. sieci, wraz z poprawą jej jakości i funkcjonowania, a także zapewnieniem odpowiedniego odbierania ścieków poprzez budowę nowej oczyszczalni komunalnej.

Rozwój odnawialnych źródeł energii, zwiększenie wykorzystania ekologicznych źródeł energii – dla zwiększenia atrakcyjności gminy konieczna jest realizacja zadań mających na celu zmniejszenie niskiej emisji generowanej przez nieekologiczne źródła ogrzewania domów. W tym celu w ramach Strategii zaplanowano szereg przedsięwzięć mających na celu zachęcenie mieszkańców do korzystania z odnawialnych źródeł energii oraz wymiany źródeł ciepła na ekologiczne. Ważna w tym zakresie będzie także edukacja mieszkańców.

Zidentyfikowane obszary wymagające rozwiązania sytuacji problemowej

Na modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej wyodrębniono również obszary problemowe wymagające szczególnego wsparcia w zakresie kształtowania polityki przestrzennej w gminie. Wśród nich znalazł się obszar zagrożenia kumulacją negatywnych zjawisk wpływających na środowisko przyrodnicze. Są to obszary zlokalizowane w granicach obszaru Natura 2000, obszaru chronionego krajobrazu oraz rezerwatu przyrody, gdzie prowadzenie działalności rolniczej oraz realizacja inwestycji jest regulowana przepisami prawa obowiązującymi na wskazanych terenach. Jako obszar problemowy wskazano także tereny zagrożone wystąpieniem powodzi.

Rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej

W Strategii Rozwoju Gminy Bakalarzewo na lata 2022-2030 uwzględnia się ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie zawarte w dokumentach strategicznych ustalonych na poziomie województwa.

Na terenie gminy występują obszary podlegające ochronie na podstawie ustawy o ochronie przyrody oraz korytarze ekologiczne stanowiące sieć ekologiczną województwa (opisane w rozdziale 2.1.4. Walory przyrodnicze).

Znaczna część gminy położona jest na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią 1% z map zagrożenia powodziowego od strony rzeki.

Rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej określono na podstawie stworzonego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z przeprowadzoną analizą uwarunkowań przestrzennych w gminie:

1) Tereny zabudowane o wiodących funkcjach zabudowy mieszkaniowej:

Głównymi ustaleniami i rekomendacją dla obszarów zabudowy mieszkaniowej jest wytyczenie nowych miejsc rozwoju zabudowy jednorodzinnej z uwzględnieniem dostępu do usług i infrastruktury technicznej, zapewnienie odpowiedniej komunikacji zbiorowej, tworzenie stref wypoczynkowo-rekreacyjnych w pobliżu zabudowy mieszkaniowej. Dopuszcza się lokalizację usług nieuciążliwych dla funkcji mieszkaniowej, ograniczonych do granic posiadanej działki budowlanej oraz rozwój zaplecza rekreacyjnego i terenów zielonych.

2) Tereny istniejącej zabudowy letniskowej, projektowane tereny zabudowy letniskowej:

Główną rekomendacją jest zezwolenie na lokalizację na tych terenach domków letniskowych, placów zabaw, parkingów, pomostów, elementów małej architektury, wyznaczonych miejsc ogniskowych, zieleni urządzonej.

3) Tereny użytkowane rolniczo:

Rekomenduje się zachowanie istniejących upraw rolnych oraz obszarów zielonych, przestrzeganie zasad dobrej praktyki rolniczej oraz wykorzystanie terenów rolniczych do prowadzenia gospodarstw agroturystycznych.

4) Tereny zieleni oraz miejsca aktywności:

Główną rekomendacją i ustaleniem jest stworzenie nowych miejsc rekreacyjno-wypoczynkowych. Nie należy zapominać także o istniejących już obszarach zielonych, stanowiących główny system przyrodniczy gminy, które wymagają systematycznej pielęgnacji i ochrony. Ważne jest także urządzenie nowych terenów zielonych.

5) Tereny usług sportu i rekreacji:

Rekomenduje się dalszy rozwój i modernizację infrastruktury sportowej, budowę skateparku i miejsca rekreacji ruchowej w Bakalarzewie, kładki pieszko – rowerowej przez jezioro Sumowo w Bakalarzewie.

6) Tereny rozwoju zabudowy usługowej:

Rekomenduje się tworzenie nowych przestrzeni przeznaczonych do świadczenia usług, tym usług turystycznych, zapewnienie dobrej komunikacji poprzez inwestycje w układ drogowy, komunikację zbiorową, trasy pieszkie oraz rowerowe. Istotne jest także zapewnienie odpowiedniej ilości miejsc parkingowych przy instytucjach oraz obiektach handlowo-usługowych, a także w miejscach turystycznych.

7) Infrastruktura techniczna:

Do ustaleń i rekomendacji w zakresie infrastruktury technicznej zaliczyć można przede wszystkim rozbudowę/modernizację sieci wodociągowej, budowę sieci kanalizacji sanitarnej, przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szamb, budowę oczyszczalni ścieków w Bakalarzewie, a także poprawę stanu technicznego dróg. Niezbędne jest także zapewnienie lepszego oświetlenia dróg, budowa ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych.

8) Sfera społeczna:

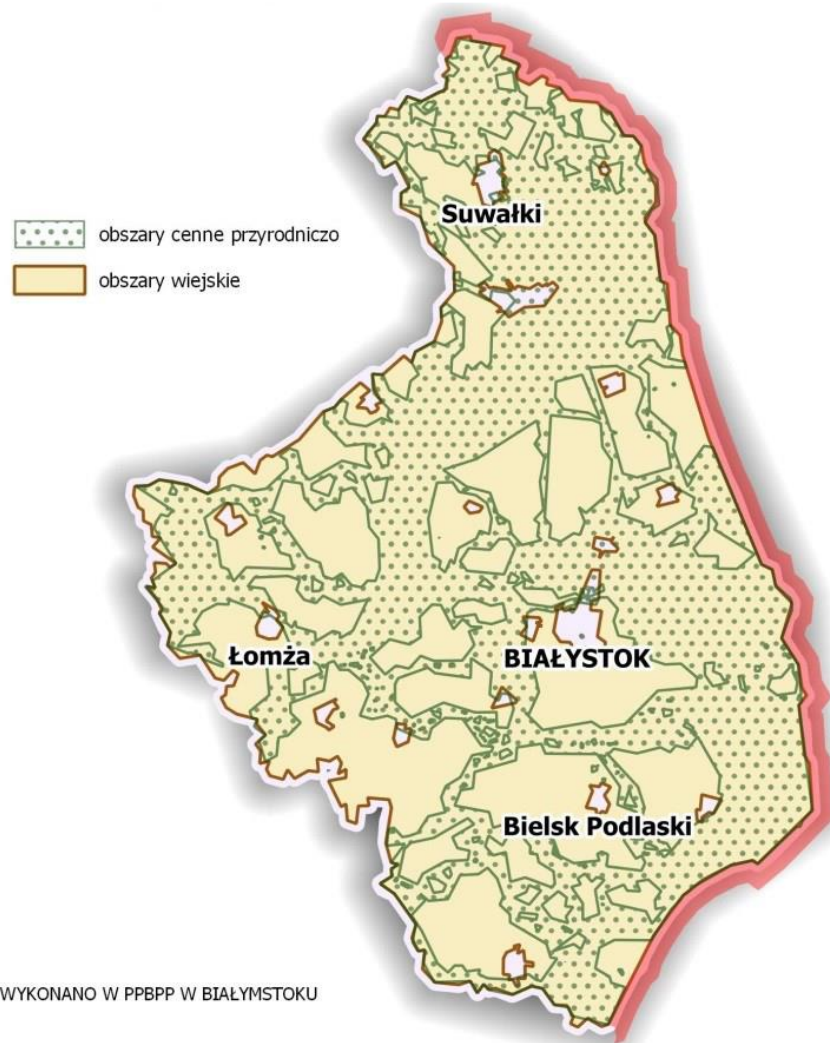
Do ustaleń i rekomendacji w zakresie sfery społecznej zaliczyć można dalszy wzrost zaangażowania i świadomości społecznej mieszkańców gminy, rozbudowę infrastruktury turystycznej, a także budowę infrastruktury do opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi, a także zapewniającej zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców. Istotny jest także rozwój systemu wsparcia najbardziej potrzebujących poprzez rozbudowę zasobu komunalnego, realizację działań aktywizujących i integrujących mieszkańców. Konieczny jest także rozwój działalności kulturalnej, a także remont budynku Szkoły Podstawowej w Bakalarzewie, dzięki czemu dzieci i młodzież z terenu gminy uzyskają lepsze warunki do edukacji.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Bakalarzewo zaprezentowano w załączniku nr 1 do niniejszej Strategii.

5.2. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

Część Gminy Bakałarzewo została wskazana w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 przyjętej uchwałą Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r. jako obszar strategicznej interwencji – **obszar wiejski, w tym przyrodniczo cenny**. Zakres interwencji na tym obszarze powinien obejmować wachlarz instrumentów podnoszących jakość życia mieszkańców. Będzie temu służyć m.in. rozwój i unowocześnienie szkolnictwa począwszy od etapu przedszkolnego aż do kształcenia ustawicznego, rozwój infrastruktury transportowej, telekomunikacyjnej i wodno-kanalizacyjnej. Niezbędne są działania dotyczące przywracania funkcji społeczno-gospodarczych obszarów wiejskich w ramach odnowy wsi. Ważne będą działania promujące przedsiębiorczość i umiejętności konkurencyjne na rynku pracy. W odniesieniu do rolnictwa szczególne zagrożenie zaczyna stanowić brak wody. Stąd ważna jest mała retencja, program zalesień terenów nieużywanymi rolniczo, ale też ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed uszczupleniem na nieuzasadnione cele nierolnicze. Istotną kwestią pozostaje także poprawa struktury obszarowej gospodarstw. Ze względu na przyjęty w regionie model energetyki rozproszonej, w dalszym ciągu należy wspierać inwestycje dotyczące produkcji i dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych, co będzie możliwe poprzez działania podejmowane w ramach realizacji celu operacyjnego 1.4 *Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego*. Polityka regionalna w stosunku do obszarów wiejskich powinna być oparta na inicjatywach lokalnych, rozwijających kapitał społeczny. W gminach, które są objęte szczególną ochroną prawną ze względu na obszary cenne przyrodniczo (m.in. obszary Natura 2000), co w wielu przypadkach może stanowić istotną barierę ich rozwoju, m.in. poprzez ograniczenia organizacyjne, społeczne, prawne i zwiększone koszty inwestycji, należy kontynuować działania z jednej strony dotyczące ochrony środowiska i wartości krajobrazowych, z drugiej zaś wspierające rozwój przedsiębiorczości, która pozwoli zachować walory przyrodnicze, w tym turystyki kwalifikowanej czy ekoturystyki. Rolnictwo na obszarach cennych przyrodniczo powinno rozwijać się w kierunku produkcji żywności wysokiej jakości oraz rolnictwa ekologicznego i zrównoważonego. Na obszarach wiejskich zasadne będzie koncentrowanie się na realizacji działań służących realizacji celów operacyjnych związanych z przestrzenią wysokiej jakości (cel operacyjny 2.3.), a także rozwojem przedsiębiorczości (cel operacyjny 1.3.) w powiązaniu z aktywizacją mieszkańców (cel operacyjny 2.2.), szczególnie w zakresie wspierania mieszkańców w zdobywaniu i rozwijaniu kompetencji na wszystkich etapach życia. W obszarze przedsiębiorczości można liczyć na rozwój ekologicznych i zrównoważonych form produkcji rolniczej i powiązany z nimi rozwój przetwórstwa żywności wysokiej jakości.

Rysunek 1. Obszary wiejskie w województwie podlaskim, w tym przyrodniczo cenne

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 przyjęta uchwałą Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r.

6. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Prawidłowy przebieg procesu realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy Bakalarzewo na lata 2022-2030 będzie kontrolowany poprzez odpowiednie wdrażanie dokumentu, a następnie jego monitoring i ewaluację.

Działania wyznaczone w dokumencie wynikają z kompetencji gminy oraz ze zdiagnozowanych problemów i potrzeb mieszkańców gminy. Ich koordynacja należy do obowiązków władzy wykonawczej Gminy Bakalarzewo, czyli Wójta Gminy. Wdrażanie Strategii będzie obejmować w szczególności:

- realizację przypisanych działań,
- ewaluację i monitorowanie procesu realizacji działań określonych w Strategii,
- kreowanie i przyjmowanie propozycji nowych działań od partnerów i interesariuszy Strategii,
- koordynację procesu jej aktualizacji we współpracy z Radą Gminy Bakalarzewo,
- zapewnianie promocji strategii,
- poszukiwanie, wraz z innymi podmiotami zaangażowanymi, pozabudżetowych źródeł finansowania dla działań.

Wójt Gminy Bakalarzewo będzie koordynował realizację założeń Strategii, które wykonywane będą przez pracowników Urzędu Gminy oraz gminne jednostki organizacyjne. Ponadto w Strategii znajdują się działania, za których realizację odpowiadać mogą organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorcy z terenu gminy, a także partnerzy społeczno - gospodarczy. Stąd istotne jest również wdrażanie skutecznych mechanizmów współdziałania między Gminą Bakalarzewo i pozostałymi zainteresowanymi. W związku z tym wszyscy partnerzy zaangażowani, realizujący działania w ramach Strategii, będą aktywnie współpracować z Gminą Bakalarzewo w celu realizacji założeń przedmiotowego dokumentu strategicznego.

Strategia Rozwoju Gminy Bakalarzewo na lata 2022-2030 będzie wdrażana poprzez wykorzystanie instrumentów obejmujących narzędzia programowe i finansowe, których zakres przedmiotowy lub kierunki wydatkowania środków podlegają bezpośredniej kontroli ze strony organów samorządu. Należą do nich m.in. programy branżowe, strategie postępowania w ramach konkretnych obszarów, uchwały budżetowe i inne dokumenty finansowe, określające krótko- i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych, projekty

międzysektorowe i międzyorganizacyjne, w tym zlecenie organizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym.

Dodatkowo, rekomendowane jest również przyjęcie i – w miarę potrzeb - aktualizacja szczegółowych programów i planów określających dokładny zakres działań koniecznych do realizacji w zakresie celów wskazanych w Strategii w poszczególnych dziedzinach (np. pomocy społecznej, ochrony środowiska, rewitalizacji, gospodarki niskoemisyjnej oraz pozostałych strategii i programów jednorocznych).

Ważnym aspektem wdrażania Strategii jest również zachęcanie lokalnej społeczności do aktywnego udziału w planowaniu i realizacji zaplanowanych działań, przyczyniających się do rozwoju społeczno – gospodarczego Gminy Bakalarzewo. Pełna wersja Strategii znajdować się będzie na stronie internetowej gminy, co umożliwi wszystkim zainteresowanym zapoznanie się z jej treścią.

Monitoring wdrażania Strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami i celami. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii. Będzie ona polegała na gromadzeniu i opracowywaniu informacji oraz danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych.

Monitorowanie umożliwi:

- bieżącą ocenę realizacji działań i osiągnięcia celów,
- prognozowanie możliwych zmian warunków realizacji Strategii,
- podjęcie czynności naprawczych i zabezpieczających,
- informowanie lokalnej społeczności o osiągniętych efektach,
- zapewnienie spójności różnych dokumentów programowych.

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości Strategii. W szerokim pojęciu proces ten musi odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy społeczności lokalnej, w wąskim zaś aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji oceny zapisów strategii np. wskaźników realizacji celów i działań strategii, rozwiązywanie problemów. Ewaluacji podlegać będzie: materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen; oraz ocena trafności, skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałość i spójności.

Sprawozdawczość na potrzeby monitoringu i ewaluacji będzie realizowana w okresach rocznych. Podmiotem odpowiedzialnym za monitorowanie będzie Wójt Gminy, który realizuje swoje zadania poprzez jednostki podległe.

Ponadto do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samodzielnej oceny stopnia realizacji Strategii i osiągniętych efektów, dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących ze sprawozdań i raportów. Bezpośrednim wskaźnikiem wykonania Strategii będzie stopień realizacji zaplanowanych w niej działań. Informacje o realizacji Strategii będą zawarte w sporządzanym rokrocznie raporcie o stanie gminy.

Prowadzony monitoring pozwoli na wykrycie zagrożenia w zakresie braku realizacji danego celu i osiągnięcia założonych wskaźników oraz na ewentualną konieczność modyfikacji planowanych do realizacji działań lub podmiotów współpracujących przy ich realizacji. W ostatnim roku badania stopnia realizacji założeń Strategii, tj. 2030 r. sporządzony zostanie raport z ewaluacji zawierający podsumowanie efektów wybranych do realizacji działań w całym okresie jej wdrażania. Pozwoli to uzyskać pełny obraz i ocenę realizacji założeń Strategii. Będzie on również określał wnioski i rekomendacje, które pozwolą usprawnić proces wdrażania Strategii na kolejne lata.

7. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Środki zabezpieczające realizację zadań zapisanych w poszczególnych celach operacyjnych pochodzić będą z następujących źródeł:

- a) z programów pomocowych UE,
- b) z programów rządowych,
- c) z budżetu państwa,
- d) z budżetu Gminy Bakałarzewo,
- e) z budżetu partnerów projektów,
- f) ze środków zaangażowanych przez krajowych i zagranicznych inwestorów prywatnych,
- g) z krajowych i zagranicznych organizacji pozarządowych,
- h) od instytucji finansowych i funduszy inwestycyjnych.

Główne źródła finansowania działań oraz wkładu własnego stanowi budżet gminy. Część działań przewidzianych w Strategii należy do zadań realizowanych w ramach bieżącej działalności gminy. Wobec tego środki na te działania pochodzić będą z dochodów własnych. Realizacja części działań zakłada również współpracę z innymi jednostkami organizacyjnymi, spółkami komunalnymi, stowarzyszeniami, pozostałymi partnerami. Współpraca ta może również opierać się na wspólnym finansowaniu działań, przekazaniu dotacji na ich realizację.

Gmina Bakałarzewo zakłada ponadto pozyskanie środków finansowych z funduszy europejskich, w tym w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego na lata 2021-2027. W chwili tworzenia Strategii wskazany Program oraz inne dokumenty regulujące finansowanie projektów ze środków europejskich znajdują się w fazie konsultacji i zatwierdzania, wobec czego dla zadań przewidzianych w Strategii nie wskazano konkretnych źródeł finansowania.

8. PROCES TWORZENIA STRATEGII

Pierwszym etapem prac nad przygotowaniem Strategii Rozwoju Gminy Bakalarzewo na lata 2022-2030 było przyjęcie uchwały nr XXII/253/2022 Rady Gminy Bakalarzewo z dnia 04.02.2022 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Bakalarzewo na lata 2022-2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym konsultacji. Na podstawie przedmiotowej uchwały Wójt Gminy Bakalarzewo wydał w dniu 14.02.2022 r. obwieszczenie o rozpoczęciu konsultacji z mieszkańcami w sprawie sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Bakalarzewo. Dotyczyły one przede wszystkim zagadnień związanych z opracowaniem Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Bakalarzewo. Miały one charakter badań ankietowych, a także organizacji warsztatów strategicznych z mieszkańcami w celu określenia misji, wizji, celów i działań strategicznych. Informacja o terminie i przedmiocie konsultacji została zamieszczona na stronie internetowej Gminy Bakalarzewo. Podczas badania ankietowego zebrano 49 ankiet.

W dniu 13.04.2022 r. w Gminnej Bibliotece Publicznej w Bakalarzewie odbyło się spotkanie z mieszkańcami, podczas którego przedstawiono planowane na terenie gminy zamierzenia inwestycyjne. W spotkaniu wzięły udział 42 osoby i nie zgłosiły one żadnych uwag do planowanych projektów.

W kolejnym etapie prac została przygotowana Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Bakalarzewo oraz projekt Strategii Rozwoju Gminy Bakalarzewo na lata 2022-2030, które następnie zostały skierowane do konsultacji z mieszkańcami, przedstawicielami sąsiednich gmin, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz z dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

9. SPIS TABEL I RYSUNKÓW

TABELA 1. JEDNOLITE CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH (JCWP) NA TERENIE GMINY BAKAŁARZEWO	13
TABELA 2. JEDNOLITE CZĘŚCI WÓD PODZIEMNYCH (JCWPd) NA TERENIE GMINY BAKAŁARZEWO	14
TABELA 3. STAN LUDNOŚCI FAKTYCZNIE ZAMIESZKUJĄCEJ TEREN GMINY BAKAŁARZEWO.....	19
TABELA 4. ZASOBY MIESZKANIOWE GMINY BAKAŁARZEWO W LATACH 2016-2021	21
TABELA 5. LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH NA TERENIE GMINY BAKAŁARZEWO W LATACH 2016-2021	23
TABELA 6. GOSPODARSTWA ROLNE OGÓŁEM NA TERENIE GMINY BAKAŁARZEWO	23
RYSUNEK 1. OBSZARY WIEJSKIE W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM, W TYM PRZYRODNICZO CENNE .	64

**ZAŁĄCZNIK NR 1. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY
BAKAŁARZEWO**
